

Nr 18 A.

Ankom till riksdagens kansli den 5 mars 1918 kl. 3 e. m.

Utlåtande angående regleringen av utgifterna för kapitalökning för år 1919 i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.

(4:e avd.)

A. Postverket.

1:o) I den till riksdagen den 14 januari 1918 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under år 1919 har Kungl. Maj:t under titel »utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet» beträffande postverket under punkt 1 föreslagit riksdagen att för inköp av inventarier för postverkets behov för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 175,000 kronor. **Inköp av inventarier.** [1.]*

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 2—6 i det vid statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning: bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 januari 1918, till vilket utskottet tillåter sig hänvisa.

För inköp av inventarier för postverkets behov har riksdagen anvisat 350,000 kronor för vart och ett av åren 1916—1918. Beträffande de sålunda beviljade anslagen har riksdagen medgivit Kungl. Maj:t rätt att redan under det år respektive anslag beviljats, taga i anspråk 175,000 kronor.

I den skrivelse, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts förevarande framställning, har generalpoststyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett anslag av 350,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under 1918 av tillgängliga medel utanordna 175,000 kronor.

*) Hänvisar till punkt i statsverkspropositionen.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 6 saml. 17 häft. (Nr 18 A.)

I enlighet med de principer, rörande avvecklingen av förskottsväsendet, som tillämpats vid uppgörandet av årets budgetförslag, har det av generalpoststyrelsen i förskott för år 1918 begärda anslagsbeloppet föreslagits till uppförande å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda år. Häremot är från statsutskottets sida intet att erinra. Vad angår anslagsbehovet för år 1919 torde det väl vara all sannolikhet för, att det av Kungl. Maj:t för sagda år begärda anslaget icke skall visa sig tillräckligt, då ju såsom av det ovanstående framgått på senare tid för ändamålet erfordrats 350,000 kronor årligen. Då emellertid förslag om högre anslag icke framlagts, torde den erforderliga fyllnaden i anslagsbehovet för år 1919 få tillgodoses genom uppförandet av erforderligt anslag å tilläggsstat till riksstaten för samma år.

Med anledning av nu berörda förhållande ävensom vad i övrigt förekommit beträffande anslagen för kapitalökning har utskottet i förevarande sammanhang icke velat underlåta att framhålla, att riksstaten för varje år bör vara så vitt möjligt fullständig samt att införandet av tilläggsstater icke får leda därtill, att sådana utgifter, som kunnat beräknas redan vid upprättandet av riksstaten för ett visst år, uppföras först å tilläggsstat för samma år.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet, som i särskilt utlåtande denna dag, nr 18 B, tillstyrker anvisandet av medel för ifrågavarande ändamål å tilläggsstat för 1918, hemställa,

att riksdagen må för inköp av *inventarier för postverkets behov* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 175,000 kronor.

Posthus-
byggnad i
Göteborg.

2:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom i punkt 2 framställda förslag får utskottet hemställa,

[2.]

att riksdagen må för fortsättande av uppförandet å det för postverkets räkning inköpta område om 5,583,1 kvadratmeter av *tomten nr 67 A i Göteborgs stads tolfte rote* av ett centralposthus för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Om- och
tillbyggnad
av posthus-
byggnaden
i Ystad.

3:o) Kungl. Maj:t har under punkt 3 föreslagit riksdagen att för om- och tillbyggnad av posthusbyggnaden å den postverket tillhöriga fastigheten nr 285 b och nr 286 i kvarteret Kristina i Ystad för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 125,000 kronor.

[3.]

Beträffande denna fråga kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande, vilket utskottet skolat härigenom

anmäla.

B. Telegrafverket.

4:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom under punkt 4 av förvarande huvudtitel, beträffande utgifter för kapitalökning vid telegrafverket framlagda förslag, hemställer utskottet,

Utvidgning
av stations-
byggnaden i
Malmö.

[4.]

att riksdagen må för fortsättande av arbetena med tillbyggnad av stationsbyggnaden å den telegrafverket tillhöriga *fastigheten nr I och II i kvarteret Skvalperup i Malmö* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 288,200 kronor.

5:o) På grund av Kungl. Maj:ts under punkt 5 gjorda framställning hemställer utskottet,

Uppförande
av telefon-
stations-
byggnad i
Göteborg.

[5.]

att riksdagen må för fortsättande och avslutande av uppförandet å den telegrafverket tillhöriga *tomten nr 9 i fjärde kvarteret av Göteborgs stads elfte rote* av en telefonstationsbyggnad för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

6:o) I punkt 6 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen *dels* medgiva att den gemensamma post- och telegrafbyggnaden i kvarteret Saturnus i Sundsvall må utvidgas genom en tillbyggnad å de telegrafverket tillhöriga tomterna nr 5 och 6 i samma kvarter för en beräknad kostnad av 450,000 kronor; *dels ock* för påbörjande av nyssnämnda byggnadsarbete för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Tillbyggnad
av post- och
telegraf-
byggnaden
i Sundsvall.

[6.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 17—20 i åberopade statsrådsprotokollet.

Då vid 1916 års riksdag fråga förelåg om inköp av tomten nr 6 i kvarteret Saturnus i Sundsvall, fann riksdagen det vara ådagalagt, att

behov av utvidgning av de nuvarande telegraf- och telefonlokalerna i staden inom den närmaste framtiden torde bliva oavvisligt. Av den nu föreliggande utredningen i ärendet har det synts utskottet framgå, att utvidgningen ifråga icke längre kan uppskjutas. Utskottet, som icke haft något att erinra mot det upprättade förslaget till den ifrågavarande tillbyggnaden, hemställer,

att riksdagen må för påbörjande av *utvidgning av telegrafbyggnaden i Sundsvall*, för en beräknad kostnad av 450,000 kronor, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Stations-
byggnad i
Strömsund.

[7.]

7:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen, *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomterna Boda nr 2 och 5 i Strömsunds municipalsamhälle, utvidgade till en areal av omkring 815 kvadratmeter, för en köpeskilling av högst 1,500 kronor ävensom att å nämnda tomter må uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av 98,500 kronor; *dels ock* för gäldande av nämnda köpeskilling för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,500 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 20—25 i åberopade statsrådsprotokollet.

Sedan telegraf- och centraltelefonstation under 1917 inrättats i Strömsund, som förut i telegraf- och telefonhänseende fallit inom Ramsele centralstations område, har det redan dessförinnan förefintliga behovet av förbättrade lokaler för telegrafverkets räkning med ökad styrka gjort sig gällande. Det försäljningsanbud, som gjorts i fråga om de till inköp för uppförande av telefonstationsbyggnad föreslagna tomterna, är bindande allenast under förutsättning att beslut om icke blott inköpet utan även tomternas bebyggande fattats före den 1 juli 1918. Då tillfället att förvärva tomterna för det begärda priset icke synes böra försittas, torde, ehuru med byggnadens påbörjande kan någon tid anstå, beslut om dess uppförande nu böra fattas. Den beräknade byggnadskostnaden har utskottet icke kunnat undgå att finna avsevärt hög, vadan utskottet velat framhålla nödvändigheten av att alla möjligheter tillvaratagas för nedbringande av sagda kostnad. Utskottet har ock velat föreslå sådan formulering av riksdagens beslut i ämnet, att kostnaden må beräknas till högst 98,500 kronor.

I enlighet med vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) för inköp för telegrafverkets räkning av *tomterna Boda nr 2 och 5 i Strömsunds municipalsamhälle*, utvidgade till en areal av omkring 815 kvadratmeter, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,500 kronor;

b) besluta, att å nämnda tomter skall uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av högst 98,500 kronor.

8:o) Kungl. Maj:t har i punkten 8 föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomten nr 1 i femte kvarteret av Göteborgs stads fjortonde rote för en köpeskilling av högst 74,870 kronor ävensom att å nämnda tomt må uppföras en stationsbyggnad för en beräknad kostnad av 815,130 kronor; *dels ock* för ifrågasvarande ändamål för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Inköp av fastighet för ytterligare en telefonstationsbyggnad i Göteborg.

[8.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet, sid. 25—29.

Kungl. Maj:ts för 1917 års riksdag framlagda och av riksdagen bifallna förslag om inrättandet av en understation för telefontätet i västra delen av Göteborg förutsatte även anordnandet av en motsvarande station för stadens östra del. Beträffande den nu till inköp för den s. k. Vasastationen föreslagna tomten har utskottet ej funnit anledning till anmärkning. Vad angår fastighetens bebyggande har departementschefen anförts, att med beslut om uppförande av ifrågasvarande stationsbyggnad under nuvarande förhållanden, särskilt i betraktande av byggnadsföretagets jämförelsevis stora omfattning, torde böra anstå så länge som möjligt, vilket departementschefen angivit vara jämväl telegrafstyrelsens avsikt. Under sådana förhållanden har det ej syntts utskottet vara nödvändigt att för närvarande bevilja anslag annat än för själva tomtinköpet, vadan alltså anslaget för år 1919 bör nedsättas till i avrundat tal 74,900 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

a) att riksdagen må för inköp för telegrafverkets räkning av *tomten nr 1 i femte kvarteret av Göteborgs stads fjortonde rote* för år 1919 bevilja ett reservationsanslag av 74,900 kronor;

b) att Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser beslut om uppförande å nämnda tomter av en telegrafstationsbyggnad ävensom om anvisande för år 1919 av anslag för nämnda ändamål icke må av riksdagen bifallas.

Inköp av
byggnads-
tomt i
Finspong.

[9.]

9:o) Kungl. Maj:t har i punkt 9 föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas en i närheten av Finspongs järnvägsstation belägen tomt med en areal av omkring 2,150 kvadratmeter för en köpeskilling av högst 5,000 kronor; *dels ock* för ändamålet för år 1919 anvisa, att utgå av länemedel, ett reservationsanslag å nämnda belopp 5,000 kronor.

Under återopande av den i statsrådsprotokollet sid. 30—32 lämnade utredningen i ärendet hemställer utskottet,

att riksdagen må för inköp för telegrafverkets räkning av *tomt i Finspong* med en areal av omkring 2,150 kvadratmeter för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 5,000 kronor.

Stations-
byggnad
i Ånge.

[10.]

10:o) Kungl. Maj:t har vidare beträffande telegrafverket föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas en invid järnvägsstationen i Ånge belägen tomt om 2,811 kvadratmeter för en köpeskilling av högst 6,300 kronor ävensom att å nämnda tomt må uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av 93,700 kronor; *dels ock* för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa, att utgå av länemedel, ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 32—34 i återopade statsrådsprotokollet.

Utskottet, som icke kunnat undgå att finna den beräknade kostnaden för den föreslagna telegrafstationen vara jämförelsevis hög, har emellertid, då någon för ändamålet lämplig bebyggd fastighet icke lärer stå att förvärva, ansett sig böra tillstyrka det föreliggande förslaget; men har utskottet likväl velat uttrycka sin förväntan, att vid byggnadens utförande vederbörlig hänsyn tages till angelägenheten av att kostnaderna i möjligaste mån nedbringas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för inköp för telegrafverkets räkning av *tomt i Ånge*, innehållande 2,811 kvadrat-

meter, samt för uppförande därå av telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av 93,700 kronor för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

11:o) Kungl. Maj:t har under punkt 11 föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomten nr 16 i kvarteret Jericho i Stockholm för en köpeskilling av högst 265,000 kronor; *dels ock* för ändamålet för år 1919 anvisa, att utgå av låne-medel, ett reservationsanslag å nämnda belopp 265,000 kronor.

Utvidgning
av telefon-
stationen i
Stockholm.

[11.]

Utredningen återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 35—39.

Då det syns utskottet vara tydligt ådagalagt, att en utvidgning av telefonstationen i kvarteret Jericho i Stockholm inom den närmaste framtiden blir nödvändig, har utskottet funnit sig böra tillstyrka inköp av ifrågavarande, intill den nuvarande stationsbyggnaden liggande tomt.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för inköp för telegrafverkets räkning av *tomten nr 16 i kvarteret Jericho i Stockholm* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 265,000 kronor.

12:o) I punkt 12 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomterna nr 3 och 4 i fjärde kvarteret Kungsladugården i Göteborgs stad för en köpeskilling av högst 8,565 kronor samt att å dessa tomter må, enligt plan, som kan varda av Kungl. Maj:t godkänd, uppföras arbetarbostäder för en beräknad kostnad av 221,435 kronor; *dels ock* för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 230,000 kronor.

Uppförande
av arbetar-
bostäder i
Göteborg.

[12.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 39—44 i åberopade statsrådsprotokollet.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 181, hava herrar *G. M. Hansson* i Gårda och *A. Sjöström* hemställt att riksdagen måtte *dels* besluta, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomterna 3 och 4 i fjärde kvarteret Kungsladugården samt tomterna nr 2, 3, 4 och 5 i den s. k. Bagaregården i Göteborgs stad, innehållande en sammanlagd areal av 1,461,1 kvadratmeter, för en köpeskilling av högst 25,351 kronor samt att å dessa tomter må enligt plan, som kan varda av Kungl. Maj:t godkänd, uppföras arbetarbostäder för en beräknad kostnad av 604,649

kronor; *dels ock* för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 630,000 kronor.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för denna sin framställning får utskottet hänvisa till motionen.

Att å orter, där bostadsbrist gör sig gällande, staten bereder tillgång till lämpliga bostäder för den vid statens affärsdrivande verk anställda personalen synes utskottet välbetänkt med hänsyn såväl till statens intresse av att förvärva och bibehålla skickliga arbetare som ock till arbetarnas eget bästa. Såsom departementschefen vid behandlingen av frågan om anvisande av anslag för byggande av boställshus vid statens järnvägar framhållit har staten också otvivelaktigt skyldighet såsom arbetsgivare vid ett affärsdrivande verk att i möjligaste mån sörja för tjänliga bostäder åt sina tjänstemän. Vad särskilt angår bostadsförhållandena i Göteborg, synas dessa vara sådana, att åtgärder från statens sida i antydd riktning äro av behovet i hög grad påkallade. För att en verksam hjälp till bostadsnödens minskande skall ernås anser utskottet, i likhet med motionärerna, att båda de bostadskomplex för arbetare vid telegrafverket, varom telegrafstyrelsen framlagt förslag, böra komma till utförande. Det synes utskottet vara så mycket större skäl att nu igångsätta båda dessa byggnadsföretag, som byggnadsverksamheten i Göteborg för närvarande endast bedrives i ringa omfattning och Göteborgs stad lämnar 50 % rabatt å priserna för ifrågavarande tomter, under förutsättning att dessa äro bebyggda den 1 oktober 1919.

Beträffande de uppgjorda planerna för byggnaderna vill utskottet framhålla, att då största möjliga antal bostäder bör beredas, lägenheter med 3 rum och kök endast undantagsvis böra ifrågakomma. Med hänsyn härtill torde kostnaderna böra beräknas enligt alternativ I i telegrafstyrelsens förslag och det i motionen upptagna anslagsbeloppet kunna nedsättas med i runt tal 15,000 kronor samt anslaget alltså bestämmas till 615,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt herrar Hanssons i Gårda och Sjöströms ovanberörda motion, må för inköp för telegrafverkets räkning av *tomterna nr 3 och 4 i fjärde kvarteret Kungsladugården samt tomterna nr 2, 3, 4 och 5 i tolfte kvarteret av nittonde roten i Göteborgs stad* samt för uppförande å dessa tomter, enligt plan

som kan varda av Kungl. Maj:t godkänd, av arbetarbostäder för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 615,000 kronor.

13:o) Kungl. Maj:t har vidare beträffande telegrafverket föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas lägenheterna Nynäs villastadstomter nr 1, 2 och 3 samt Nynäshamn nr 3 i Nynäshamns köping för en köpeskilling av högst 52,156 kronor; *dels ock* för ändamålet för år 1919 anvisa, att utgå av länemedel, ett reservationsanslag av 52,200 kronor.

Inköp av
mark för
telegraf-
verkets
verkstad i
Nynäshamn.
[13.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 45—47 i åberopade statsrådsprotokollet.

I anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning medgav 1917 års riksdag, att telegrafverkets verkstad i Nynäshamn finge tillbyggas för en beräknad kostnad av 800,000 kronor samt att för beredande av bostäder åt arbetare vid nämnda verkstad finge, efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande, disponeras ett belopp av högst 900,000 kronor, varjämte riksdagen anvisade för ändamålet erforderliga medel.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att sedan telegrafstyrelsen uppgjort preliminära avtal om inköp av åtta inom Nynäshamns köping belägna, bebyggda fastigheter, vilka enligt styrelsens mening lämpade sig till uthyrning åt telegrafverkets arbetare, Kungl. Maj:t uppdragit åt telegrafstyrelsen att inköpa samma fastigheter för en köpeskilling av sammanlagt högst 185,000 kronor. Vidare har Kungl. Maj:t anbefallt telegrafstyrelsen att inkomma med förslag i fråga om användningen av återstoden av det av riksdagen för beredande av bostäder åt arbetarna vid ifrågavarande verkstad beviljade belopp, därvid styrelsen hade att taga under övervägande, i vilken utsträckning lägenheterna kunde inredas för två rum och kök. Vad i ärendet sålunda förekommit har icke givit utskottet anledning till annat uttalande, än att utskottet förutsätter, att beträffande användningen av återstoden av berörda anslag vederbörlig hänsyn kommer att tagas till angelägenheten av att, för avhjälpande av bostadsbristen inom Nynäshamns köping, *nya* lägenheter varda uppförda.

Vad beträffar förslaget om inköp av nu ifrågavarande tomter, vilka äro avsedda för en framtida utvidgning av telegrafverkets verkstad, synes detsamma utskottet vara välbetänkt.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för inköp för telegrafverkets räkning av *lägenheterna Nynäs villastadstomter nr 1, 2 och 3 samt Nynäshamn nr 3 i Nynäshamns köping* anvisa ett reservationsanslag för år 1919 av 52,200 kronor.

Inköp av
tomt i Häl-
singborg.
[14.]

14:o) Kungl. Maj:t har i punkt 14 föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomten nr 15 i kvarteret Carl XI i Hälsingborg för en köpeskilling av högst 23,940 kronor; *dels ock* för ändamålet för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 24,000 kronor.

Under hänvisning till den å sid. 48—50 i statsrådsprotokollet lämnade utredningen i ärendet får utskottet hemställa,

att riksdagen må för inköp för telegrafverkets räkning av *tomten nr 15 i kvarteret Carl XI i Hälsingborg* anvisa ett reservationsanslag för år 1919 av 24,000 kronor.

Anslag till
inköp av
fastigheter.
[15.]

15:o) I punkt 15 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för inköp av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande disponeras ett belopp av högst 200,000 kronor; *dels ock* för ändamålet för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av nämnda belopp 200,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 51—53 i åberopade statsrådsprotokollet.

Såsom departementschefen erinrat, har behov av i nu ifrågasatt form anvisade anslag gjort sig gällande jämväl för andra statens affärsdrivande verk. Sålunda hava under senare åren årligen beviljats anslag för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer och för blivande dubbelspårsanordningar. Vidare har 1917 års riksdag beviljat medel till inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder kunna erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse.

Då det syntes utskottet ändamålsenligt, att medel för motsvarande ändamål vid telegrafverket ställas till förfogande, har utskottet, som i

likhet med departementschefen anser, att i sammanhang med ett följande års statsverksproposition bör redogöras för det sätt, varpå ifrågasvarande medel under nästföregående år må hava blivit använda, funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts föreliggande förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) medgiva, att för *inköp av fastigheter för telegrafverkets räkning*, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande disponeras ett belopp av högst 200,000 kronor;

b) för ändamålet för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

16:o) I merberörda statsrådsprotokoll över civildepartemensärenden den 14 januari 1918, sid. 54, har departementschefen slutligen i avseende å telegrafverket omförmält, att telegrafstyrelsen i sin framställning angående beredande av anslag för kapitalökning hemställt om anvisande av anslag till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. Departementschefen har emellertid framhållit, att då det torde bliva nödvändigt, att det anslag, som kunde komma att för nämnda ändamål beviljas, ställdes till styrelsens förfogande redan under år 1918 och sålunda anvisas å tilläggsstat för sistnämnda år, en redogörelse för styrelsens framställning i denna del lämpligen torde böra ske i samband med äskanden ifråga om nämnda tilläggsstat.

Såsom framgår av utskottets denna dag avgivna utlåtande, nr 18 B, har utskottet, med anledning av väckt motion om uppförande å tilläggsstat för år 1918 av ytterligare 10,000,000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen äskat för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende, ansett sig böra förorda, att berörda belopp, i stället för att användas till ökning av 1918 års anslag å tilläggsstat, uppföres såsom särskilt anslag för ändamålet å 1919 års stat. I enlighet härmed får utskottet nu hemställa,

att riksdagen må för *fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

**Anslag
till fortsatt
utveckling
av statens
telefon- och
telegraf-
väsende.**

C. Statens järnvägar.

Ombyggnad
av Malmö
statsban-
gård.

[16.]

17:o) Kungl. Maj:t har beträffande kapitalökning vid statens järnvägar i punkt 16 föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena med ombyggnad av Malmö statsbangård för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Utredningen återfinnes i åberopade statsrådsprotokoll sid. 69—70.

I årets statsverksproposition har tillämpats en förändrad uppställning av kapitalökningsanslagen beträffande statens järnvägar. Utskottet har funnit denna nya uppställning väl tillgodose de önskemål, som av 1917 års riksdag i sådant avseende uttalades.

Beträffande nu ifrågakvarande punkt har utskottet icke haft anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, vadan utskottet hemställer,

att riksdagen må för fortsättande av arbetena med *ombyggnad av Malmö statsbangård* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Anläggning
av huvud-
ranger-
bangård vid
Hallsberg.

[17.]

18:o) Uti punkt 17 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fullföljande av arbetena med anläggning av huvudrangerbangård vid Hallsberg jämte därmed sammanhängande arbeten för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,850,000 kronor.

Enligt statsrådsprotokollet, sid. 71, erfordras på grund av inträdda stegringarna för fullföljande av arbetena å Hallsbergs rangerbangård enligt den för 1917 års riksdag framlagda planen dels en ökning av 1919 års anslag från förut beräknade 1,500,000 kronor till 1,850,000 kronor dels ock uppförande å tilläggsstat för år 1918 av ett anslag å 300,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för fullföljande av arbetena med anläggning av *huvudrangerbangård vid Hallsberg jämte därmed sammanhängande arbeten* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,850,000 kronor.

19:o) Kungl. Maj:t har vidare i punkt 18 föreslagit riksdagen att för slutförande av arbetena med utvidgning av Västanfors station för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Utvidgning
av bangården
vid
Västanfors.
[18.]

På grund av prisstegringen erfordras enligt statsrådsprotokollet, sid. 72, för fullbordande av ifrågavarande anläggning utöver vad ursprungligen beräknats av anslagsmedel 85,000 kronor, varav 40,000 kronor äskats å tilläggsstaten för år 1918 samt 45,000 kronor ingå i det för år 1919 begärda anslaget.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må för slutförande av arbetena med *utvidgning av Västanfors station* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

20:o) I punkt 19 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fullbordande av arbetena med utvidgning av Ockelbo station m. m. för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 140,000 kronor.

Utvidgning
av Ockelbo
station m. m.
[19.]

Såsom framgår av statsrådsprotokollet, sid. 72—73, beräknades ifrågavarande utvidgningsarbete ursprungligen kräva ett anslag av 227,000 kronor, varav 150,000 kronor anvisats på 1918 års riksstat. På grund av de ökade material- och arbetsprisen har kostnaden för de återstående arbetena, vari dock icke ingår den tunnelanläggning, som 1917 års riksdag ansåg böra utföras i samband med den nu pågående ombyggnaden, beräknats till 200,000 kronor, varav 60,000 kronor äskats å tilläggsstat för 1918.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för fullbordande av arbetena med *utvidgning av Ockelbo station m. m.* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 140,000 kronor.

21:o) Kungl. Maj:t har vidare i punkt 20 föreslagit riksdagen att för ombyggnad av Ljusdals station för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

Ombyggnad
av bangården
vid
Ljusdal.
[20.]

Under återopande av utredningen i ärendet, som återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 73—74, får utskottet, som väl funnit kostnaden för

ifrågavarande ombyggnadsarbete, sammanlagt 500,000 kronor, varav dock 100,000 kronor bestridas av förnyelsefonden, vara högst betydande men som likväl ej ansett sig kunna annat än tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, hemställa,

att riksdagen må för ombyggnad av Ljusdals station för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

Utvidgning
av spår-
systemet
m. m. vid
Långsele.

22:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom i punkt 21 framställda förslag och med hänvisning till vad statsrådsprotokollet, sid. 74—75, i ärendet innehåller hemställer utskottet,

[21.]

att riksdagen må för *utvidgning av spårsystemet m. m. vid Långsele* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 210,000 kronor.

Anord-
nande av
nya statio-
ner och
mötes-
platser.

23:o) Under punkt 22 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för anordnande av nya stationer och mötesplatser för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 443,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 77—82 i statsrådsprotokollet.

[22.]

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 184, har herr *B. Olsson* i Kollungeröd m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta att snarast möjligt låta utbygga Ödsmåls hållplats å bohuslänska längdbanan till mindre godsstation i huvudsaklig överensstämmelse med Vallens och Kode godsstationer samt att ställa härför erforderliga medel, reservationsvis 60,000 kronor, till järnvägsstyrelsens förfogande; dock under förutsättning att Ödsmåls kommun eller annan vederbörande för stationsutvidgningen kostnadsfritt för staten upplåter erforderligt jordområde.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

På grund av utskottets därom i vederbörlig ordning framställda begäran har järnvägsstyrelsen anbefallts att avgiva yttrande över ifrågavarande motion. I sitt med anledning härav avgivna utlåtande har järnvägsstyrelsen, som i ärendet hört vederbörande distriktsförvaltning, meddelat, att styrelsen anser, att en utvidgning av håll- och lastplatsen bör kunna komma till stånd på statsverkets bekostnad i betraktande av den betydelse, trafikplatsen i fråga har och än ytterligare torde komma att

få för den betydande ön Orust. Enligt järnvägsstyrelsen måste en förutsättning dock vara — såsom ock i motionen angives — att Ödsmåls kommun eller andra intressenter kostnads- och gravationsfritt upplåta för utvidgningen erforderligt jordområde. Anläggningen beräknas av järnvägsstyrelsen, exklusive kostnaden för marklösen, draga en kostnad av 80,000 kronor, vari ingår kostnad — 35,000 kronor — för erforderlig stationsstuga med tillbyggd godsbod och anläggning av signal- och säkerhetsanläggning med 10,000 kronor.

Ehuruväl järnvägsstyrelsen ansett anledning föreligga att vidtaga en utvidgning av håll- och lastplatsen vid Ödsmål, har utskottet, då kostnaden för utvidgningen väsentligt överstiger det belopp, som i motionen beräknats, och då fullständigare utredning i ärendet, särskilt i avseende å ortsintressenternas villighet att anskaffa den för utvidgningen erforderliga marken, synes böra föreligga, innan anslag för ändamålet beviljas, likväl icke funnit sig böra tillstyrka motionen. Skulle behovet av anläggningen visa sig trängande samt genomarbetat förslag till utvidgningens utförande kunna föreläggas 1919 års riksdag, torde hinder ej möta att uppföra för ändamålet erforderligt anslag å tilläggsstat för sistnämnda år.

Mot Kungl. Maj:ts föreliggande anslagskrav, till vilket kommer å tilläggsstat för år 1918 äskat anslag för ändamålet å 300,000 kronor, har utskottet ej funnit anledning till erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag samt med avslag av herr Olssons ovanberörda motion, må för anordnande av *nya stationer och mötesplatser* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 443,000 kronor.

24:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för utförande av spåranordningar i anslutning till förefintliga spårssystem för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,820,100 kronor.

Spåranordningar i anslutning till förefintliga spårssystem.

[23.]

Av den å sid. 82—92 i statsrådsprotokollet lämnade utredningen i ärendet inhämtas, att förevarande anslagsbelopp jämte å tilläggsstat för år 1918 äskade 1,000,000 kronor avsetts för förlängning av mötesspår samt utläggande av ett tredje tågspår ävensom för anordnande av utdrags-, uppställnings- och frilastningsspår vid ej mindre än 68 stationer.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för utförande av *spåranordningar i anslutning till förefintliga spårssystem* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,820,100 kronor.

Anläggningar vid kol- och vattenstationer.

[24.]

25:o) Under punkt 24 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för utförande av anläggningar vid kol- och vattenstationer för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 246,000 kronor.

Under hänvisning till den i statsrådsprotokollet, sid. 93—95, lämnade utredningen i ärendet hemställer utskottet,

att riksdagen må för utförande av *anläggningar vid kol- och vattenstationer* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 246,000 kronor.

Vatten- och avloppsledning vid Järva m. m.

[25.]

26:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen, att i avbidan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlåtas, för anläggande av avloppsledning vid Järva lokomotivstation för år 1919 beräkna, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 140,000 kronor.

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles avgiva yttrande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

omförmåla.

Vatten- och avloppsledning vid Kiruna.

[26.]

27:o) I punkt 26 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fullbordande av vatten- och avloppsledningsanläggning vid Kiruna för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 117,000 kronor.

Såsom av statsrådsprotokollet, sid. 98, inhämtas, har kostnaden för ifrågavarande anläggning visat sig komma att överskrida de för 1916 års riksdag framlagda beräkningarna med 77,000 kronor. Under förhandenvarande omständigheter har emellertid utskottet ej funnit skäl till erinran mot denna kostnadsökning, vadan utskottet hemställer,

att riksdagen må för fullbordande av *vatten- och avloppsledningsanläggning vid Kiruna* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 117,000 kronor.

28:o) I punkt 27 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för utförande av speciella anläggningar å bangårdar för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 25,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 99—101 i åberopade statsrådsprotokollet.

Speciella
anläggningar.

[27.]

Utöver nu ifrågavarande anslagsbelopp har för utförande av speciella anläggningar å bangårdar, till vilken titel hänförts utgifter för anordnande av vagnvåg, för utbyggande av plattformstak samt för anordnande av kontaktledningar för bangårdsspår, å tilläggsstat för år 1918 äskats ett anslag av 39,700 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för utförande av *speciella anläggningar å bangårdar* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 25,000 kronor.

29:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom i punkt 28 framlagda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för fortsättande av arbetet med anläggande av *ytterligare ett järnvägsspår mellan Norrköping och Mjölby* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 450,000 kronor.

Anläggande
av ytterligare ett
järnvägsspår mellan
Norrköping
och Mjölby.

[28.]

30:o) Uti punkt 29 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 2,350,000 kronor.

Det för år 1919 av Kungl. Maj:t äskade anslaget understiger med 350,000 kronor det belopp, som ursprungligen beräknades under samma år bliva erforderligt för banbyggnaden. Järnvägsstyrelsen hade ock hemställt om anvisande för ändamålet av 3,350,000 kronor. Emellertid har i enlighet med järnvägsstyrelsens förslag å 1918 års tilläggsstat äskats ett anslag för dubbelspårsbyggnaden av 500,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för fortsättande av arbetena med anläggande av *ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 2,350,000 kronor.

Anläggande
av ytterligare ett
järnvägsspår från
Örebro över
Hallsberg
till Laxå.

[29.]

Anläggande
av ytter-
ligare ett
järnvägs-
spår mellan
Aneby och
Sandsjö.

[30.]

31:o) På grund av Kungl. Maj:ts i punkt 30 därom framlagda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för fortsättande av arbetet med anläggande av *ytterligare ett järnvägsspår mellan Aneby och Sandsjö* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 902,700 kronor.

Dubbel-
spårsbygg-
naderna
Tranås—
Aneby och
Sandsjö—
Sävsjö.

[31.]

32:o) Kungl. Maj:t har under punkt 31 föreslagit riksdagen att för påbörjande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Tranås till Aneby och från Sandsjö till Sävsjö, varför kostnaden i sin helhet med tillämpande av år 1915 rådande arbets- och materialpriser beräknats till 5,558,300 kronor, för år 1919 anvisa, att utgå av låne-medel, ett reservationsanslag av 1,520,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 105—108 i åberopade statsrådsprotokollet.

I proposition till 1916 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att besluta anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Tranås och Sävsjö. Riksdagen fann väl, att för anordnande av dubbelspår å hela denna statsbanesträcka talade enahanda skäl, vilka föranledde 1914 års riksdag att besluta utläggandet av ytterligare ett järnvägsspår mellan Norrköping och Mjölby, men ansåg dock, med hänsyn till angelägenheten därav att man under dåvarande ovissa ekonomiska situation ej mer än nödigt bunde sig för framtida utgifter, att beslutet rörande dubbelspårsutbyggnaden borde begränsas till bansträckan Aneby—Sandsjö, till vilken bandel olägenheterna av saknaden av dubbelspår framför allt hänförde sig.

Då dubbelspårsanläggningen Aneby—Sandsjö beräknas bliva färdig under år 1919, torde ej längre böra anstå med beslut om dubbelspårsbyggnadens fortsättande å ömse sidor om sagda sträcka. Utskottet hemställer fördenskill,

att riksdagen må för påbörjande av arbetena med anläggande av *ytterligare ett järnvägsspår från Tranås till Aneby och från Sandsjö till Sävsjö*, varför kostnaden i sin helhet med tillämpande av år 1915 rådande arbets- och materialpriser beräknats till 5,558,300 kronor, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,520,000 kronor.

33:o) I punkt 32 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för påbörjande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Ballingslöv och Hässleholm, varför kostnaden i sin helhet beräknats till 1,340,000 kronor, för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Anläggning
av ytterli-
gare ett
järnvägs-
spår mellan
Ballingslöv
och Hässle-
holm.

[32.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid. 108—111.

Med hänsyn till de fördelar ur tågexpedieringssynpunkt, som skulle vinnas, därest tågmoten kunde förläggas jämväl till linjen närmast norr om Hässleholms starkt trafikerade station, har utskottet ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts föreliggande framställning. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för påbörjande av arbetena med anläggande av *yttre järnvägsspår mellan Ballingslöv och Hässleholm*, varför kostnaden i sin helhet beräknats till 1,340,000 kronor, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

34:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom i punkt 33 framlagda förslag hemställer utskottet,

Omläggning
av linjen
Lindome—
Anneberg.

[33.]

att riksdagen må för fortsättande av arbetet med *omläggning av statsbanelinjen Lindome—Anneberg* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 600,000 kronor.

35:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hemställer utskottet,

Ombyggnad
av Bohus-
banans
viadukt
över
Säveån.

[34.]

att riksdagen må för fortsättande av arbetet med *ombyggnad av Bohusbanans viadukt över Säveån* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 472,000 kronor.

36:o) I punkt 35 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för ombyggnad av bron över Norsälven å linjen Laxå—Charlottenberg, varför kostnaden av anslagsmedel beräknats uppgå till 900,000 kronor, för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Ombyggnad
av bron
över Nors-
älven å
linjen Laxå
—Charlott-
enberg.

[35.]

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 114—115.

Då den nu förefintliga bron över Norsälven är svag redan i förhållande till den nuvarande trafiken och ej tillåter framförande av större tåg med de moderna, kolbesparande lokomotivtyperna, synes den föreslagna ombyggnaden böra komma till stånd. Utöver nu förevarande anslagsbelopp har Kungl. Maj:t för ifrågavarande ändamål å tilläggsstat för år 1918 äskat ett anslag av 200,000 kronor. Utskottet hemställer,

att riksdagen må för *ombyggnad av bron över Norsälven å linjen Laxå—Charlottenberg*, varför kostnaden av anslagsmedel beräknats uppgå till 900,000 kronor, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Broförbindelse över Dalälven vid Mora.

[36.]

37:o) På grund av Kungl. Maj:ts därom framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för fullbordande av arbetet med utförande av en *broförbindelse över Dalälven vid Mora* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

Ombyggnad av statens järnvägars reparationsverkstäder i Malmö.

[37.]

38:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts i punkt 37 gjorda framställning får utskottet hemställa,

att riksdagen må till fullbordande av arbetena med *ombyggnad av statens järnvägars reparationsverkstäder i Malmö* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 630,000 kronor.

Uppförande av plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken.

[38.]

39:o) Uti punkt 38 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetet med uppförande av plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 537,000 kronor.

Enligt statsrådsprotokollet sid. 118 kommer på grund av de inträdda prisstegringarna kostnaden för ifrågavarande verkstadsanläggning, att med 267,000 kronor överstiga vad som ursprungligen beräknats. På grund härav föreslås anslaget för år 1919 till 537,000 kronor i stället för tidigare avsedda 400,000 kronor varjämte tilläggsanslag för 1918 upptagits med 88,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för fortsättande av arbetet med uppförande av *plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 537,000 kronor.

40:o) Kungl. Maj:t har i punkt 39 föreslagit riksdagen att för utförande av anläggningar vid huvudverkstäderna i Örebro, Östersund—Bollnäs och Notviken—Boden för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 127,500 kronor.

Spåranläggningar vid huvudverkstäderna.

[39.]

Av utredningen i ärendet, som återfinnes å sid. 119—120 i åberopade statsrådsprotokollet, inhämtas, att förevarande anslag är avsett dels för utläggning av ett last- och uppställningsspår vid centralverkstaden i Örebro samt av uppställningsspår för reparationsvagnar vid verkstaden i Östersund, dels ock för förbättring och utvidgning av ångcentralen i Boden. Utskottet, som icke haft något att erinra mot ifrågavarande framställning, hemställer,

att riksdagen må för *spåranläggningar m. m. vid huvudverkstäderna* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 127,500 kronor.

41:o) I punkt 40 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för utförande av sanitära anläggningar vid huvudverkstäderna för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Sanitära anordningar vid huvudverkstäderna.

[40.]

Såsom av statsrådsprotokollet, sid. 120—121, framgår, har järnvägsstyrelsen anhållit om anvisande för ifrågavarande ändamål av ett anslag å 150,000 kronor, vilket belopp departementschefen med hänsyn till den rådande ekonomiska situationen emellertid ansett böra reduceras med 50,000 kronor. Utskottet hemställer,

att riksdagen må för utförande av *sanitära anläggningar vid huvudverkstäderna* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

42:o) Kungl. Maj:t har i punkt 41 föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetet med uppförandet av en ny lokomotivstation vid Örebro för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 275,000 kronor.

Ny lokomotivstation vid Örebro.

[41.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 121—122 i statsrådsprotokollet.

För påbörjande av arbetet med uppförandet av ny lokomotivstation i Örebro, varför kostnaden av anslagsmedel i sin helhet beräknades uppgå till 500,000 kronor, beviljade 1917 års riksdag för år 1918 ett anslag av 175,000 kronor. På grund av ökade arbets- och materialpris beräknas numera, trots vidtagna förenklingar i konstruktionen, ytterligare anslagsmedel erfordras till ett belopp av 575,000 kronor. Av sistnämnda belopp har Kungl. Maj:t äskat 75,000 kronor å tilläggstat för år 1918 samt 275,000 kronor för år 1919. Återstående 225,000 kronor äro avsedda att anvisas för år 1920. Då den upprättade planen för anläggningen synes böra fullföljas, hemställer utskottet,

att riksdagen må för fortsättande av arbetet med uppförandet av en *ny lokomotivstation vid Örebro* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 275,000 kronor.

Ny lokomotivstation vid Järna.
[42.]

43:o) Under punkt 42 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för påbörjande av arbetet med uppförandet av en ny lokomotivstation vid Järna för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 230,000 kronor.

Av den i statsrådsprotokollet, sid. 122—123, lämnade utredningen i ärendet framgår, att kostnaden för ifrågavarande anläggning beräknats till 280,000 kronor, varav 50,000 kronor äskats av 1918 års tilläggstat. Utskottet, som förvissat sig om att de föreslagna lokomotivstallarna utan olägenhet kunna användas jämväl efter en eventuell elektrifiering av ifrågavarande banlinjer, hemställer,

att riksdagen må för uppförande av en *ny lokomotivstation vid Järna* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 230,000 kronor.

Ny lokomotivstation vid Charlottenberg.
[43.]

44:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för påbörjande av arbetet med uppförande av en ny lokomotivstation vid Charlottenberg, varför kostnaden i sin helhet av anslagsmedel beräknats till 360,000 kronor, för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 123—125 i statsrådsprotokollet.

Den nuvarande lokomotivstationen vid Charlottenberg kan icke mottaga lokomotiv av de nyare typer, som äro avsedda att komma till an-

vändning efter höjandet av trafikkapaciteten å linjen Laxå—Charlottenberg. För ett snart utförande av ny lokomotivstation talar det skälet, att genom vidtagande av moderna anordningar vid densamma avsevärda besparingar i driften kunna vinnas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för påbörjande av arbetet med uppförande av en *ny lokomotivstation vid Charlottenberg*, varför kostnaden i sin helhet av anslagsmedel beräknats till 360,000 kronor, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

45:o) Kungl. Maj:t har i punkt 44 föreslagit riksdagen att för uppförandet av nya lokomotivstallar vid Kiruna och Gällivare för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 290,000 kronor.

Nya lokomotivstallar vid Kiruna och Gällivare.

[44.]

Under åberopande av vad statsrådsprotokollet, sid. 126—127, i ärendet innehåller, får utskottet, som funnit tillräckliga skäl vara anförda för ifrågavarande anläggning, hemställa,

att riksdagen må för uppförandet av *nya lokomotivstallar vid Kiruna och Gällivare* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 290,000 kronor.

46:o) I punkt 45 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för nya och förändrade anläggningar för maskinavdelningens behov vid Krylbo för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Nya och förändrade anläggningar för maskinavdelningens behov i Krylbo.

[45.]

Såsom inhämtas av statsrådsprotokollet sid. 127—128 beräknas numera kostnaden för ifrågavarande arbeten att sammanlagt uppgå till 575,000 kronor mot vid 1917 års riksdag beräknade 415,000 kronor. Då för ändamålet av nämnda års riksdag beviljats ett anslag av 290,000 kronor samt Kungl. Maj:t å tilläggsstat för 1918 äskat 85,000 kronor, skulle med det för 1919 begärda anslaget anläggningen kunna fullbordas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för fullbordande av arbetet med uppförande av *ny lokomotivstation vid Krylbo* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

**Tillbyggnad
och diverse
anlägg-
ningar
vid vissa
lokomotiv-
stationer.**

47:o) Kungl. Maj:t har i punkt 46 föreslagit riksdagen att för utförande av tillbyggnad av och diverse anläggningar vid vissa lokomotivstationer för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 449,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 128—130 i statsrådsprotokollet.

[46.]

Ifrågavarande anslag är avsett dels för mindre tillbyggnader av lokomotivstallarna i Laxå, Söderhamn, Långsele och Vännäs, dels för tillbyggnad av nya lokomotivstationen i Mjölby, dels ock för anordningar för förbättrad driftsekonomi vid en del äldre lokomotivstationer.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för utförande av *tillbyggnad av och diverse anläggningar vid vissa lokomotivstationer* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 449,000 kronor.

**Driftverk-
städer.**

48:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att till utförande av arbeten vid driftverkstäder för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 75,000 kronor.

[47.]

Under åberopande av vad statsrådsprotokollet, sid. 130, i ärendet innehåller, hemställer utskottet,

att riksdagen må till utförande av *anläggningar vid driftverkstäder* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 75,000 kronor.

Husbyggnader.

49:o) I punkt 48 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för husbyggnader för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,268,900 kronor, därav 1,148,900 kronor att utgå av lånemedel.

[48.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 130—152 i åberopade statsrådsprotokollet.

I en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet hänvisad motion, nr 50, hava herrar *E. Hage* och *A. Werner* hemställt, att riksdagen måtte under titeln: »Utgifter för kapitalökning» för byggnader vid statens järnvägar anslå följande belopp nämligen:

för boställshus	kronor 2,489,700: —
» manskaps- och överliggningshus	» 379,800: —
» stationshusbyggnader	» 467,500: —
» godsmagasinsbyggnader	» 191,200: —
» beredande av tvårumslägenheter åt den lägst avlönade tjänstemannagruppen av den ordi- narie statsbanepersonalen	» 70,000: —
» anordnande av tvättstugor till vissa boställs- havare	» 50,000: —
» övriga husbyggnader	» 213,500: —
	<hr/>
	Summa kronor 3,861,700: —

samt att av detta sistnämnda summabelopp 2,000,000 kronor måtte upp-
tagas å tilläggsstat för år 1918 för att redan under år 1918 kunna
göras tillgängliga, ävensom att resten 1,861,700 kronor anvisas som
reservationsanslag för år 1919.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom
andra kammaren av herr *O. Nilsson* i Örebro m. fl. väckt motion, nr
57, vari hemställts, att riksdagen måtte bevilja på tilläggsstat för år
1918 ett belopp av 5,000,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts för-
fogande för uppförande av bostäder vid statens järnvägar.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina framställ-
ningar får utskottet hänvisa till motionerna.

Järnvägsstyrelsen har gjort framställning om anvisande för hus-
byggnader av ett belopp å sammanlagt 4,445,900 kronor, varav 2,000,000
kronor att tagas i anspråk under år 1918. I avseende å sistnämnda
post har Kungl. Maj:t ej vidtagit någon ändring. Nedsättningen i det
sammanlagda anslagsbeloppet för åren 1918 och 1919 hänför sig förutom
till husbyggnader, för vilka Kungl. Maj:t upptagit ett belopp av 1,896,900
kronor, till manskaps- och överliggningshus, stationshusbyggnader samt
gruppen »övriga husbyggnader». Motionen nr 50 innebär, att anslags-
beloppet för boställshus skulle höjas till det av järnvägsstyrelsen före-
slagna beloppet, men ifrågasätter i övrigt icke någon ändring i Kungl.
Maj:ts förslag. Enligt motionen nr 57 skulle, såsom av motiveringen
framgår, utöver vad järnvägsstyrelsen föreslagit och Kungl. Maj:t hem-
ställt 5,000,000 kronor beviljas för bostadsbyggande under år 1918.

Beträffande sistnämnda motion har utskottet erhållit från järnvägs-
styrelsen i vederbörlig ordning infordrat yttrande, vilket såsom bilaga
fogats vid detta utlåtande.

Av järnvägsstyrelsens yttrande framgår, att styrelsen till fullo insett betydelsen av att goda bostäder beredas statens järnvägars personal samt att styrelsen i åtskilliga avseenden vidtagit åtgärder för vinnande av bättre förhållanden härutinnan. För närvarande synas emellertid styrelsens avsikter beträffande bostadsanskaffningen — utöver vad som innefattas i det för Kungl. Maj:t framlagda förslaget angående äskande av medel för ändamålet hos nu pågående riksdag samt en allmän beräkning rörande behovet av anslag till bostadsbyggandet för 10-årsperioden 1918—1927 — hava tagit mera fast form huvudsakligen i avseende å ordnandet av bostadsförhållandena för arbetarpersonalen vid centralverkstaden i Örebro. Kostnaderna för uppförande av erforderligt antal bostadshus med lägenheter å 2 rum och kök å ett statens järnvägar tillhörigt område vid Örebro har av järnvägsstyrelsen, med nuvarande prisnivå, beräknats till omkring 1,900,000 kronor.

Under förhandenvarande förhållanden å bostadsmarknaden synes det utskottet mer än eljest vara nödvändigt, att staten vidtager åtgärder för att förse personalen vid de affärsdrivande verken med lämpliga bostäder. Utskottet har fördenskull ansett sig böra tillstyrka det i motionen nr 50 framlagda, med järnvägsstyrelsens hemställan i ämnet överensstämmande förslaget. Med hänsyn till den betydande arbetarstam, som sysselsättes vid centralverkstaden i Örebro, och de svårartade bostadsförhållandena därstädes, har utskottet såtillvida ansett sig böra biträda det i motionen nr 57 gjorda yrkandet, att utskottet tillstyrker anvisande av medel för realiserande av den utav järnvägsstyrelsen upprättade planen för beredande av bostäder åt arbetarna vid centralverkstaden. I övrigt torde i frågans nuvarande outredda läge icke för närvarande böra anvisas medel för bostadsbyggande vid statens järnvägar.

I enlighet med vad ovan anförts och då utskottet icke haft något att erinra mot de av Kungl. Maj:t beträffande andra husbyggnader än för bostadsändamål äskade anslagsbeloppen, böra å tilläggsstat för år 1918 och å riksstaten för år 1919 för husbyggnader uppföras sammanlagt 5,761,700 kronor. Härav torde å tilläggsstaten för år 1918 böra upptagas 3,000,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts föreliggande framställning samt herrar Hages och Werners ävensom herr Nilssons m. fl. ovanberörda motioner må för *husbyggnader* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 2,761,700 kronor.

50:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom i punkt 49 framlagda förslag och under erinran, att för enahanda ändamål för år 1918 anvisats ett anslag av 250,000 kronor, hemställer utskottet,

Anordnande
av skenfria
vägkors-
ningar.

[49.]

att riksdagen må för anordnande av *skenfria vägkorsningar* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 150,000 kronor.

51:o) Kungl. Maj:t har i punkt 50 föreslagit riksdagen att för anordningar för beredande av ökad upplagsplats för stenkol vid importhamnarna och å bränslestationer samt förbättrad kolemtagning i importhamnarna för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 125,000 kronor.

Anordningar
för beredande
av ökad upp-
lagsplats för
stenkol vid
importham-
nar m. m.

[50.]

Av statsrådsprotokollet sid. 154—155 inhämtas, att förevarande anslag är avsett för utförande av förstärkningsarbeten å kajerna i Stugsund och Sundsvall i och för uppställning av kollossningskranar. Utskottet hemställer,

att riksdagen må för *anordningar för beredande av ökad upplagsplats för stenkol vid importhamnarna och å bränslestationer samt förbättrad kolemtagning i importhamnarna* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 125,000 kronor.

52:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för anläggande av telegraf- och sektionstelefonledningar samt för utförande av kabelarbeten för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 440,000 kronor.

Telegraf-
och sek-
tions-
telefon-
ledningar
samt kabel-
arbeten.

[51.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 155—157 i statsrådsprotokollet.

För ifrågavarande ändamål anvisades av 1917 års riksdag ett anslagsbelopp av 638,000 kronor. På grund av de inträdda ytterligare prisstegringarna å de materialier, som erfordras för förevarande anläggningar, torde, även med hänsyn tagen till det å tilläggsstat för år 1918 äskade anslaget för ändamålet å 200,000 kronor, icke kunna göras någon nedsättning i det av Kungl. Maj:t nu begärda anslaget. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för anläggande av *telegraf- och sektionstelefonledningar* samt för utförande av *kabelarbeten* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 440,000 kronor.

Elektriska
belysnings-
anlägg-
ningar.

[52.]

53:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda förslag (punkt 52) och under erinran, att för enahanda ändamål för år 1918 anvisats ett anslag å 200,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för utförande av *elektriska belysningsanläggningar* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 154,000 kronor.

Växel- och
signal-
säkerhets-
anlägg-
ningar.

[53.]

54:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för utförande av växel- och signalsäkerhetsanläggningar för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid. 157—159.

För växel- och signalsäkerhetsanläggningar har för åren 1917 och 1918 anvisats respektive 800,000 och 1,000,000 kronor. Av innevarande riksdag äskas för ändamålet sammanlagt 1,500,000 kronor, varav 500,000 kronor å tilläggsstat för år 1918. Med hänsyn till trafiksäkerhetens krav torde emellertid någon reducering av Kungl. Maj:ts äskanden icke böra ske. Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må för utförande av *växel- och signalsäkerhetsanläggningar* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Elektri-
fiering av
statsbane-
linjen
Kiruna—
Svartön.

[54.]

55:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom i punkt 54 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för fortsättande av arbetena med *elektrifiering av statsbanelinjen Kiruna—Svartön* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Arbeten å
bandelen
Kristine-
hamn—Mora
för ökande
av dess
trafik-
kapacitet.

[55.]

56:o) Kungl. Maj:t har i punkt 55 föreslagit riksdagen att för utförande av vissa arbeten å bandelen Kristinehamn—Mora för ökande av dess trafikkapacitet för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 161—166.

Redan vid avgivandet av förslag om statsinköp av Mora—Vänerns järnväg år 1916 framlade järnvägsstyrelsen tvenne alternativa planer för

höjande av trafikförmågan å ifrågavarande bandel. Någon bestämd ståndpunkt till dessa planer intogs emellertid icke vare sig av Kungl. Maj:t eller riksdagen. Det nu framlagda förslaget åsyftar dels förstärkande av spåröverbyggnaden genom ökning av slipersantalet samt utbytande och förstärkande av broöverbyggnaderna, vilka arbeten äro avsedda att utföras med till järnvägsstyrelsens disposition stående medel, dels ock utvidgning av bangårdarna, förbättring av kol- och vattenstationer samt telefon- och telegrafväsendet ävensom uppförande av en del boställshus och stationsbyggnader. Kostnaderna för de arbeten, som äro avsedda att utföras med anslagsmedel, hava beräknats till sammanlagt 1,310,000 kronor, varav 300,000 kronor äskats å tilläggsstat för år 1918.

Mot förevarande förslag, som bl. a. skulle möjliggöra ett avlastande av trafiken å den hårt ansträngda bandelen Bollnäs—Krylbo genom dess överförande å linjerna Bollnäs—Mora—Kristinehamn och som skulle medföra avsevärda driftkostnadsbesparingar genom användande av moderna lokomotivtyper, har utskottet intet att erinra, vadan utskottet alltså hemställer,

att riksdagen må för utförande av *vissa arbeten å bandelen Kristinehamn—Mora för ökande av dess trafikkapacitet* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

57:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom i punkt 56 framlagda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för fortsättande av arbetet med *ordnande av brandväsendet vid statens järnvägar* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 30,000 kronor.

**Ordnande
av brand-
väsendet
vid statens
järnvägar.**
[56.]

58:o) I punkt 57 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 167—168 i statsrådsprotokollet.

**Disposi-
tionsanslag
för oförut-
sedda och
mindre
arbeten.**
[57.]

För åren 1916—1918 har för nu ifrågavarande ändamål anvisats respektive 650,000 kronor, 800,000 kronor och 1,000,000 kronor. Utöver det å 1919 års stat begärda anslaget har Kungl. Maj:t av innevarande riksdag å tilläggsstat för år 1918 äskat ett anslag för ändamålet av 250,000 kronor. Såsom förklaring till stegringen i anslagsäskandena

har järnvägsstyrelsen framhållit dels de jämsides med trafikens utveckling framkommande ökade kraven på medel för hastigt påkommande behov, vilka med trafikökningen med varje år bliva allt större och i regel äro av den natur, att de icke kunna uppskjutas, dels penningvärdets fall. På grund av dessa omständigheter har utskottet icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag.

Järnvägsstyrelsen har hemställt, att ifrågavarande anslag hädanefter må anlitas för utförande av sådana mindre nybyggnadsarbeten, varför kostnaderna belöpa sig till högst 15,000 kronor mot förut stadgade 10,000 kronor. Häremot har departementschefen, med hänsyn till de ökade arbets- och materialpriserna, ej funnit anledning till erinran. Utskottet delar ock denna departementschefens uppfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Täckande av
uppkommen
brist å vissa
förut beviljade
anslag.

[58.]

59:o) Kungl. Maj:t har under punkt 58 föreslagit riksdagen att till täckande av brist, som uppkommit å vissa till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar beviljade anslag, för år 1919 anvisa, att utgå av länemedel, ett reservationsanslag av 1,400,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid. 169—177.

Beträffande det förhållandet att arbeten, för vilka av 1913—1915 års riksdagar beviljats medel, ännu ej färdigställts och i vissa fall ej ens påbörjats, har utskottet inhämtat, att den allmänna anledningen härtill varit, att i och med de förhållanden, som inträdde med krigsutbrottet och som medförde alltjämt stegrade materialpriser, till en början hos järnvägsstyrelsen uppstod viss tvekan, huruvida ursprungligen tänkt material i vissa konstruktioner borde bibehållas eller ersättas med andra, som vid tidpunkten ifråga visade sig prisbilligare. Härav följande utrednings- och konstruktionsarbeten hava medfört viss tidsutdräkt, varjämte även svårigheten att anskaffa materiell haft inflytande å arbetenas fördröjande.

Med anledning av vad utskottet erfarit angående orsakerna i övrigt till att vissa anläggningar ännu ej färdigställts, vill utskottet framhålla, att innan krav om anslag föreläggas riksdagen, frågorna så vitt möjligt böra vara så beredda, att ej anläggningarnas påbörjande behöver uppskjutas

på grund av nödvändigheten av att fullständiga utredningsarbetet. Under de på senare år rådande konjunkturer har givetvis av sådan anledning uppkommit dröjsmål med byggnadsarbetenas igångsättande bidragit till, att kostnaderna kommit att överstiga vad som ursprungligen beräknats.

Järnvägsstyrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för täckande av den å samtliga nu ifrågavarande anslag uppkomna bristen för år 1919 anvisa ett anslag å 4,281,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan 1918 av tillgängliga medel utanordna 2,500,000 kronor. Departementschefen har emellertid funnit överskridandena vara av den omfattning, att bristens ersättande lämpligen borde fördelas på 3 år, samt ansett, att av behövliga tilläggsanslag 1,400,000 kronor borde anvisas å tilläggsstat för 1918 och 1,400,000 kronor äskas för år 1919.

Vid det förhållandet att med en del av ifrågavarande arbetens utförande torde komma att något anstå, har utskottet ej haft något att erinra mot den av departementschefen förordade uppdelningen av tilläggsanslagen ifråga.

Då för åtgärder till förhindrande av störningar i svagströmsledning vid riksgränsbanan särskilt anslag beviljades av 1917 års riksdag, synes för den del av bristen, som hänför sig till detta anslag, särskilt tilläggsanslag böra uppföras å 1919 års stat.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) till *täckande av brist, som uppkommit å vissa till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar beviljade anslag, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,325,000 kronor,*

b) till *täckande av brist, som uppkommit å det för vidtagande av åtgärder för undvikande av störningar i svagströmsledning vid bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljade anslag, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 75,000 kronor.*

60:o) Kungl. Maj:t har i punkt 59 föreslagit riksdagen att till fortsättning av statsbanan Sveg—Brunflo för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,073,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 178—181.

Ifrågavarande anslagsäskande innebär ett överskridande av de ursprungliga kostnadsberäkningarna med 123,000 kronor. Denna merkost-

Fortsät-
tande av
statsbanan
Sveg—
Brunflo.
[59.]

nad har sin grund i beslutet om banans framdragande mellan Sveg och Åsarne enligt den s. k. Tvärhoanlinjen. Beträffande de ytterligare kostnader för banbygget, som äro att förvänta på grund av stegringar i material- och arbetspriserna, hava några beräkningar ännu icke framlagts.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att handelskamrarna i Stockholm och Gävle samt Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare gjort framställning om, att en forcering av banbygget mellan Sveg och Åsarne måtte vidtagas, varvid ifrågasatts, att arbetena skulle bedrivas i den omfattning, att bandelen kunde vara fullbordad under förra hälften av år 1918. Såsom huvudsakligt skäl för denna hemställan hava handelskamrarna anfört, att härmed skulle tidigare vinnas en andra linje upp till mellersta Norrland, varigenom skulle möjliggöras en avlastning av den tungt belastade bandelen Krylbo—Bräcke ävensom lättnad överhuvud i trafiken på mellersta Norrland och på Trondhjem.

Järnvägsstyrelsen, som, med hänsyn såväl till de högst avsevärda kostnadsökningar en forcering av banbygget, även i mindre omfattning, skulle medföra som till svårigheterna att anskaffa byggnadsmaterial och arbetskraft, icke kunnat tillstyrka den gjorda framställningen, har med styrka betonat angelägenheten av, att banbyggnaden mellan Sveg och Brunflo trots alla därmed förknippade svårigheter bedrives åtminstone i överensstämmelse med de planer, som därför tidigare uppgjort, eller så, att den återstående bansträckan Sveg—Åsarne kan vara färdig att öppnas för trafik under senare delen av år 1919.

Ehuru livligt behjärtande det utav handelskamrarna framförda önskemålet rörande arbetets forcering, har departementschefen, på de skäl järnvägsstyrelsen häremot anfört, icke funnit sig kunna tillstyrka åtgärder i dylik riktning. Då utskottet delar denna departementschefens uppfattning, har utskottet emellertid i anslutning till järnvägsstyrelsens nyss återgivna uttalande velat framhålla önskvärdenheten därav, att bandelen Sveg—Åsarne kan öppnas för trafik under år 1919.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till fortsättning av *statsbanan Sveg—Brunflo* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,073,000 kronor.

Fort-
sättande av
statsbanan
Sveg—Hede.

[60.]

61:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom i punkt 60 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *fortsättande av statsbanan Sveg—Hede* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

62:o) Under punkt 61 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till fortsättning av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för år 1919 anvisa, att utgå av läne-medel, ett reservationsanslag av 3,900,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid 182—185.

I sammanhang med denna fråga har utskottet till behandling förehåft två till utskottet hänvisade, likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 43, av herr *C. J. Asplund* och den andra inom andra kammaren, nr 54, av herr *J. Olofsson*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville *dels* till fortsättning av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare anvisa reservationsanslag å tilläggsstat för år 1918 av 3,500,000 kronor samt för år 1919 av 8,250,000 kronor, under förbehåll att arbetet särskilt å banbyggnaden från Porjus söderut bedrives i så stor omfattning som är möjligt utan fördyrande forcering; *dels ock* hos Kungl. Maj:t anhålla, att förslag för nästkommande riksdag måtte framläggas om påbörjande av arbetena å den av 1917 års riksdag beslutade tvärbanan Jörn—Gubblijaure.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för denna sin framställning får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt den plan för nya statsbanebyggnader i Norrland, vilken framlades för nästlidet års riksdag skulle inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare bliva färdig år 1924. Med de jämkningar, som betingats av riksdagens beslut att framdraga banan över Kasker i stället för såsom i byggnadsplanen förutsattes, över Avaviken, skulle utöver de för åren 1917 och 1918 beviljade anslagen om respektive 3,500,000 kronor och 4,000,000 kronor erfordras ytterligare 22,650,000 kronor att fördelas på åren 1919—1924 med respektive 4,500,000 kronor för ett vart av åren 1919—1922, 4,200,000 kronor för år 1923 och 450,000 kronor för år 1924. Dessa belopp voro emellertid beräknade efter de före kristidens början år 1914 rådande arbets- och materialpriser. Med den oerhörda stegring av nämnda priser, som sedan dess ägt rum, erfordras, enligt vad av järnvägsstyrelsen verkställd utredning visar, för arbetenas bedrivande enligt den ursprungliga planen för år 1919 ett anslag å ej mindre än 11,750,000 kronor, därav 4,150,000 kronor belöpa å de arbeten, som beräknats skola utföras med de för åren 1917 och 1918 beviljade anslagen. Av sistnämnda belopp skulle enligt styrelsens förslag 3,500,000 kronor böra utgå redan under år 1918.

Departementschefen har, under uttalande, att det är särdeles önskvärt, att inlandsbanan blir färdig inom den tid som förut ifrågasatts, med hänsyn till den nuvarande finansiella situationen och de stora anspråk, som i övrigt ställas på statskassan för statens järnvägars räkning, funnit sig nödgad föreslå en nedsättning av järnvägsstyrelsens anslagsäskande till 5,900,000 kronor, varav 2,000,000 kronor äskats å tilläggsstat för år 1918.

De utomordentliga krav, som innevarande år framförts i fråga om anslag för kapitalökning för de affärsdrivande verken och som i väsentlig mån icke låta sig avvisas, göra det enligt utskottets uppfattning nödvändigt att söka hålla tillbaka sådana utgifter, vilka utan alltför stora olägenheter kunna anstå. Svårigheten att på skäliga villkor upplåna erforderliga medel blir i allt fall betydande.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag innebär, att vid innevarande riksdag skulle för inlandsbanans fortsättande komma att anvisas 1,400,000 kronor utöver vad tidigare beräknats. Mot en höjning av det utav Kungl. Maj:t äskade beloppet talar, såsom departementschefen även framhållit, att det på grund av de osäkra förhållandena å materialmarknaden, särskilt den knappa tillgången på järnöverbyggnader till broar och på räler, icke finnes stora utsikter för att, även om medel i erforderlig utsträckning gjordes disponibla, bedriva arbetena i den omfattning, som avsetts i den ursprungliga planen för banbyggnaden. Skulle förhållandena härutinnan ändras till nästkommande år, förefinnes ju alltid möjlighet att å tilläggsstat till riksstaten för år 1919 uppföra ytterligare anslag för ändamålet. Att nu gå utöver Kungl. Maj:ts förslag kan utskottet emellertid icke, med hänsyn till förhandenvarande omständigheter, förorda och får alltså avstyrka bifall till motionerna, i nu förevarande del.

Vad angår det i motionerna framställda förslag, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, att förslag för nästkommande riksdag måtte framläggas om påbörjande av arbetena å den av 1917 års riksdag beslutade tvärbanan Jörn—Gubblijaure, vill utskottet erinra därom, att 1917 års riksdag ansåg, att denna bana borde byggas i omedelbart samband med inlandsbanan. Då utskottet förutsätter, att järnvägsstyrelsen vid framläggandet av förslag om anslag till fortsättande av inlandsbanan kommer att vederbörligen beakta riksdagens sålunda uttalade uppfattning, finner utskottet det ej föreligga skäl att från riksdagens sida hos Kungl. Maj:t göra särskild framställning i det av motionärerna omförmälda avseende.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag samt med avslag å herrar Asplunds och Olofssons ovanberörda motioner, i vad desamma skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, må till *fortsättning av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 3,900,000 kronor.

63:o) I punkt 62 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena å statsbanan Forsmo—Hoting för år 1919 anvisa att utgå av lånemedel ett reservationsanslag av 1,950,000 kronor.

Statsbanan
Forsmo—
Hoting.
[62.]

Av utredningen i ärendet, som återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 186, inhämtas, att järnvägsstyrelsen beräknat, att för fullgörande av den förut uppgjorda byggnadsplanen för banan skulle, med hänsyn till de nu gällande priserna, det för år 1918 beviljade anslaget 1,000,000 kronor behöva höjas med 500,000 kronor och det för år 1919 avsedda anslaget 1,300,000 kronor med 650,000 kronor. I enlighet med järnvägsstyrelsens förslag har nämnda belopp 500,000 kronor av Kungl. Maj:t äskats å tilläggsstat för år 1918.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för fortsättande av arbetena å *statsbanan Forsmo—Hoting* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,950,000 kronor.

64:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för påbörjande av statsbanan Hällnäs—Stensele för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 375,000 kronor.

Statsbanan
Hällnäs—
Stensele.
[63.]

Såsom av statsrådsprotokollet sid. 187 framgår, erfordras för arbetenas bedrivande å banan Hällnäs—Stensele under år 1919 ett 50 % högre anslag än tidigare, med utgångspunkt från de under år 1914 rådande arbets- och materialpriser, beräknats.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för påbörjande av *statsbanan Hällnäs—Stensele* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 375,000 kronor.

65:o) I punkten 64 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för påbörjande av arbetena å statsbanan Umeå—Holmsund jämte förbindelse-spår till en blivande hamn utanför Holmsund dels medgiva överförande

Statsbanan
Umeå—
Holmsund.
[64.]

från Vännäs—Umeå järnvägsbyggnad till nu ifrågavarande banbyggnad av 85,000 kronor, dels ock för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 185,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 187—188.

Jämväl för nu ifrågavarande bandel beräknas numera arbetenas be- drivande enligt 1917 års byggnadsplan medföra en merkostnad av 50 % av det ursprungligen för år 1919 beräknade anslagsbeloppet, 180,000 kronor, eller sålunda 90,000 kronor. Då å de av riksdagen beviljade anslagsmedel för banbyggnaden Vännäs—Umeå förefinnes ett överskott å 85,000 kronor, som föreslagits skola tagas i anspråk för nu ifråga- varande bana, skulle emellertid anslaget för år 1919 ej behöva ökas med mera än 5,000 kronor utöver det i 1917 års plan upptagna beloppet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för påbörjande av arbetena å statsbanan Umeå—Holmsund jämte förbindelsespar till en blivande hamn utanför Holmsund

a) medgiva överförande från Vännäs—Umeå järn- vägsbyggnad till nu ifrågavarande banbyggnad av 85,000 kronor;

b) för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 185,000 kronor.

Statsbanan
Dagarn—
Hultebo.
[65.]

66:o) Kungl. Maj:t har i punkt 65 föreslagit riksdagen *dels* med- giva, att till täckande av uppkommen brist, 70,000 kronor, i de till ut- förande av statsbanan Dagarn—Hultebo beviljade anslag må till samma anslag överföras från anslaget till statsbanan Morjärv—Lappträsk 42,000 kronor och från anslaget till statsbanan Östersund—Ulriksfors 28,000 kronor; *dels ock*, under förbehåll att ytterligare erforderlig mark kostnads- fritt upplåtes samt att Ljusne—Voxna aktiebolag bidrager med ett belopp av 3,000 kronor, för anordnande av trafikplats med mera å statsbanan Dagarn—Hultebo för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reser- vationsanslag av 52,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 188—190 i statsrådsproto- kollet.

Mot Kungl. Maj:ts förslag i fråga om sättet för täckande av den brist om 70,000 kronor, som på grund av de ökade arbets- och material- prisen uppstått vid ifrågavarande banas anläggning, vartill av 1914 års senare riksdag anvisats ett anslag av 435,000 kronor, har utskottet intet

att erinra. Vad den ifrågasatta hållplatsen angår, skulle densamma medföra avsevärda fördelar såväl för domänstyrelsen vid förvaltningen av statens kring banan belägna skogar som ock för ortsbefolkningen, vadan utskottet funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag jämväl i denna del.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) medgiva, att till täckande av uppkommen brist, 70,000 kronor, i de för utförande av *statsbanan Dagarn—Hultebo* beviljade anslag må till samma anslag överföras från anslaget till statsbanan *Morjärv—Lappträsk* 42,000 kronor och från anslaget till statsbanan *Östersund—Ulriksfors* 28,000 kronor;

b) under förbehåll att ytterligare erforderlig mark kostnadsfritt upplåtes samt att *Ljusne—Voxna* aktiebolag bidrager med ett belopp av 3,000 kronor, för anordnande av trafikplats med mera å statsbanan *Dagarn—Hultebo* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 52,000 kronor.

67:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående förvärvande för svenska statens räkning av Orsa—Svegs järnväg, för ändamålet beräkna, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag för år 1919 av 1,000,000 kronor.

Förvärvande för svenska statens räkning av Orsa—Svegs järnväg.

[66.]

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles avgiva yttrande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

68:o) I punkt 67 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer och för blivande dubbelspårordningar, för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Markförvärv.
[67.]

Av utredningen i ärendet, som återfinnes å sid. 191—193 i statsrådsprotokollet, inhämtas, att järnvägsstyrelsen hemställt om ett anslag för ifrågavarande ändamål av 1,000,000 kronor, varav 500,000 kronor i förskott för år 1918. De av Kungl. Maj:t sammanlagt äskade anslagen 800,000 kronor, varav 400,000 kronor uppförts å tilläggsstat för år 1918,

uppgå till samma belopp, som för ändamålet uppförts å 1918 års riksstat.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer och för blivande dubbelspårordningar, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Rullande
materiel.
[68.]

69:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till anskaffande av rullande materiel vid statens järnvägar för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 15,100,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 193—199 i statsrådsprotokollet.

Järnvägsstyrelsen har ansett, att anskaffningen av rullande materiel under år 1919 borde — inberäknat den materiel, som är avsedd att ersätta försliten sådan — omfatta 29 ånglokomotiv, 5 elektriska lokomotiv, 153 person-, post- och resgodsvagnar, 1,000 godsvagnar samt 135 malmvagnar. Kostnaden för denna materiel har beräknats till 23,000,000 kronor, varvid förutsatts ungefär samma priser, som vid senaste beställning i början av år 1917. Av berörda belopp har järnvägsstyrelsen beräknat kunna disponera 6,000,000 kronor från statens järnvägars förnyelsefond. Utöver de 17,000,000 kronor, som alltså skulle behöva utgå av anslagsmedel har järnvägsstyrelsen gjort framställning om anvisande av ett tilläggsanslag å 100,000 kronor för anskaffning av de fyra elektriska malm-tågslokomotiv, för vilka riksdagen åren 1913 och 1914 beviljat sammanlagt 600,000 kronor samt 1916 års riksdag anvisat ett tilläggsanslag å 240,000 kronor. Behovet av det ytterligare tilläggsanslaget är betingat därav, att kristiden omöjliggjort leverans i beräknad tid av åtskilliga till lokomotiven erforderliga delar, vilket medfört, att kostnaden för lokomotivens färdigställande blivit betydligt ökad genom den prisstegring, som under den sålunda förlängda byggnadstiden alltjämt pågått.

Mot järnvägsstyrelsens sistnämnda förslag har departementschefen icke haft något att erinra. Vad åter angår det för nyanskaffning av materiel begärda beloppet har departementschefen funnit sig nödgad att med hänsyn till statsbudgetens ställning förorda en nedsättning till 15,000,000 kronor.

Enligt vad utskottet inhämtat äro de priser å rullande materiel, med vilka man för närvarande måste räkna, avsevärt högre än de, som

legat till grund för järnvägsstyrelsens anslagsberäkning. Utskottet vill emellertid uttala den förhoppningen, att med beställningen av ifrågasvarande materiel skall kunna åtminstone i viss utsträckning anstå, till dess gynsammare prisförhållanden inträda.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till anskaffande av *rullande materiel* vid statens järnvägar för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 15,100,000 kronor.

70:o) I punkt 69 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för år 1919 anvisa dels för nya inventarier vid statens järnvägar ett reservationsanslag av 2,100,000 kronor dels ock för ökat förslag vid samma järnvägar ett förslagsanslag, högst 3,000,000 kronor.

**Inventarier
och förslag
vid statens
järnvägar.**

[69.]

Utredningen återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 199—203.

Av det anslag, som äskats för nya inventarier, avses tillhoppa 900,000 kronor för inköp av en del större och dyrbarare maskiner vid verkstäderna och för kolerottning vid importhamnarna, vilka maskiner till största delen beräknats kunna anskaffas med anlitande av tidigare för ändamålet anvisade anslag, men på grund av de oerhörda prisstegringarna ej kunnat erhållas för de sålunda beviljade medlen. Återstående summan, 1,200,000 kronor eller samma belopp, som nästlidet år beviljats för nya inventarier, skulle användas för den löpande inventarieanskaffningen. Mot förevarande förslag har utskottet ej funnit anledning till erinran.

Beträffande frågan om anslag till ökat förslag har departementschefen anfört, att de senaste årens erfarenhet visat, att den sparsamhet, som iakttagits vid tillgodoseendet av statens järnvägars behov av förslagskapital, icke medfört någon fördel ur statsfinansiell synpunkt. Då nämligen detta behov ovillkorligen måst tillgodoses, har järnvägsstyrelsen nödgats bereda sig rörelsekapital dels genom användande av för andra ändamål än ökning av förslaget beviljade anslagsmedel, dels ock däri- genom, att trafiköverskottsmedel, som bort redovisas efter månadsboksluten, en längre tid innehållits. Uppenbart bliva, yttrar departementschefen, genom dylika förfaringssätt statsjärnvägarnas anspråk på statskassan lika stora, som om ett tillräckligt kassaförslag anslagits.

Det synes utskottet i likhet med departementschefen, att en avveckling av förskottsväsendet jämväl på nu ifrågasvarande område bör

äga rum; och har utskottet fördenskull icke funnit sig böra förorda någon nedsättning vare sig i det anslag för ökat förslag vid statens järnvägar, som äskats å 1919 års rikstat, eller i det anslagbelopp för samma ändamål av 11,000,000 kronor, som Kungl. Maj:t föreslagit skola uppföras å tilläggsstaten för år 1918.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för år 1919 anvisa

a) för *nya inventarier vid statens järnvägar* ett reservationsanslag av 2,100,000 kronor;

b) för *ökat förslag vid samma järnvägar* ett förslagsanslag, högst 3,000,000 kronor.

D. Statens vattenfallsverk.

Ombyggnaden av Södertälje kanal.
[70.]

71:o) Kungl. Maj:t har i punkt 70 beträffande statens vattenfallsverk föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena med Södertälje kanals ombyggnad för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,700,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till ovan åberopade statsrådsprotokollet sid. 207—210.

Kungl. Maj:ts förevarande anslagsäskande står i överensstämmelse med den år 1916 upprättade planen för kanalombyggnadens genomförande. Emellertid har vattenfallsstyrelsen hemställt om anvisande för år 1919 av 2,400,000 kronor, därav 400,000 kronor redan under år 1918 skulle tagas i anspråk för att bereda fyllnad i sistnämnda års anslag för ändamålet. För år 1918 har nämligen av 1917 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag anvisats ett anslag av 600,000, medan vattenfallsstyrelsen ansett ett anslag av 1,000,000 kronor vara erforderligt.

Enligt vad utskottet från vattenfallsstyrelsen inhämtat, skulle det för arbetenas planmässiga bedrivande vara av stor betydelse, om av det utav Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet för år 1919 berörda 400,000 kronor kunde göras tillgängliga redan under år 1918. Vid sådant förhållande har utskottet ansett, att sistnämnda belopp bör uppföras å tilläggsstat för år 1918 och anslaget för år 1919 alltså nedsättas till 1,300,000 kronor.

Utskottet, som i utlåtande nr 18 B tillstyrker uppförande å 1918 års tilläggsstat av 400,000 kronor, hemställer alltså,

att riksdagen må för fortsättande av arbetena med *Södertälje kanals ombyggnad* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,300,000 kronor.

72:o) I punkt 71 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fullbordande av en tredje utbyggnad av Trollhätte kraftstation för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

Tredje utbyggnaden av Trollhätte kraftstation.

[71.]

Av utredningen i ärendet, som återfinnes å sid. 210—212 i statsrådsprotokollet, inhämtas, att kostnaden för verkställande av Trollhätte kraftstations tredje utbyggnad torde komma att med omkring 1,200,000 kronor överskrida det belopp, som vattenfallsstyrelsen vid dess på hösten år 1916 framställda anslagsäskanden för ändamålet beräknat, eller 10,120,000 kronor. Orsaken härtill är främst att söka i de oerhört ökade materialprisen. Trots det för normala förhållanden höga tilläggsanslag, som sålunda visat sig behöfligt, kommer, enligt vad vattenfallsstyrelsen uppgivit, kraftstationens tredje utbyggnad att tack vare de höga pris, som kunnat erhållas för den energi, varom avtal under senaste tiden träffats, bliva en för staten förmånlig affär.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för *fullbordande av tredje utbyggnaden av Trollhätte kraftstation* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

73:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för påbörjande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Lilla Edet för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 2,550,000 kronor.

Kraftstation vid Lilla Edet.

[72.]

Utredningen återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 212—228.

På grund av den snabba utvecklingen av efterfrågan på elektrisk energi i trakten av Göta älv har vattenfallsstyrelsen beräknat, att krafttillgången vid Trollhättan efter fullbordandet av tredje utbyggnaden av kraftstationen därstädes icke kan tillgodose behovet under mer än omkring tre år framåt. En fortsatt utvidgning av kraftstationen i Trollhättan anses emellertid icke lämpligen kunna vidtagas, förrän en reglering av Väneren kommit till stånd, vilket icke beräknas ske inom de närmaste åren. För ökande av krafttillgången inom ifrågavarande om-

råde måste fördenskill ettdera av fallen vid Vargön eller Lilla Edet utbyggas. Av utredningen synes tydligt framgå, att fallet vid Lilla Edet härvid i första hand bör komma i fråga.

Med de före världskriget gällande enhetspriser hava anläggningskostnaderna för första utbyggnaden av kraftstationen vid Lilla Edet, som avsetts erhålla en total installerad effekt av normalt 26,500 turbinhästkrafter eller omkring 18,000 kilowatt, beräknats till 6,500,000 kronor. Med tillämpning av arbets- och materialprisen under år 1917 skulle utbyggnaden komma att draga en kostnad av 13,300,000 kronor.

På grund av den synnerligen höga utbyggnadskostnaden har väl utskottet ansett ett uppskov med påbörjandet av kraftstationsanläggningen vara i hög grad önskvärt. Utskottet har emellertid icke funnit sig kunna tillråda ett sådant uppskov, i första hand med hänsyn därtill att varje avbrott i utvecklingen av statens tillhandahållande av elektrisk kraft bör såvitt möjligt förebyggas. För ett omedelbart påbörjande av anläggningen talar vidare den omständigheten, att det med all sannolikhet icke är möjligt för staten att, sedan nu gällande arrendeavtal med Lilla Edets pappersbruk den 10 juni 1918 utgått, på någorlunda tillfredsställande ekonomiska villkor åter utarrendera pappersbruket och därtill hörande vattenfall, åtminstone på kort tid. Dessutom bör ej ringa avseende fästas därvid, att igångsättandet av byggnadsarbetena vid Lilla Edet skulle bereda fortsatta arbetstillfällen åt en avsevärd del av den skolade stam av arbetsbefäl och arbetare, som blir ledig vid det snart förestående avslutandet av arbetena å ombyggnaden av Trollhätte kanal samt tredje utbyggnaden av kraftstationen i Trollhättan.

Under nu angivna förhållanden och då det icke lider något tvivel, att fallet vid Lilla Edet inom en snar framtid måste utbyggas, får utskottet tillstyrka, att anslag nu beviljas för utbyggnadens påbörjande.

De medel Kungl. Maj:t nu begärt av riksdagen — förutom anslaget å 1919 års stat jämväl 700,000 kronor å tilläggsstat för år 1918 — äro avsedda för igångsättande av de för anläggningen erforderliga vattenbyggnaderna, vilkas utförande drager längsta tiden och beträffande vilka kostnaderna stigit i mindre grad än beträffande den maskinella utrustningen. Med hänsyn till de stora anslagskrav, som för statens vattenfallsverks räkning framlagts, samt de för närvarande uppdrivna prisen har departementschefen ansett det tillsvidare böra anstå med anvisande av medel för den maskinella utrustningen. Utskottet delar denna departementschefens uppfattning. Därest det för anläggningens fullbordande inom beräknad tid skulle befinnas nödvändigt att redan under år

1919 beställa vissa maskiner, torde, på sätt departementschefen ock ifrågasatt, anslag härför böra anvisas å tilläggsstat för nämnda år.

I enlighet med vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen må för påbörjande av *första utbyggnaden av en kraftstation vid Lilla Edet* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 2,550,000 kronor.

74:o) I punkt 73 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fortsättande av andra utbyggnaden av Porjus kraftstation för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 228—231 i statsrådsprotokollet.

Andra utbyggnaden av kraftstationen vid Porjus.

[73.]

Det av 1917 års riksdag beviljade anslaget å 925,000 kronor för påbörjande av en andra utbyggnad av Porjus kraftstation var avsett för insättande i stationen av turbin till ett nytt sjätte aggregat och för vissa därav betingade byggnadsarbeten. I anslaget ingick sålunda icke kostnaden för generator och övrig elektrisk utrustning.

Det nu begärda anslaget jämte å tilläggsstat för år 1918 äskade 500,000 kronor äro avsedda för bestridande av sistnämnda kostnad. Anslagsberäkningen vilar på den förutsättningen, att kraften från det sjätte aggregatet skall levereras å annan plats än Porjus, varför erfordras vissa transformatorsanordningar, som betinga en kostnad av omkring 300,000 kronor.

Då all sannolikhet föreligger för, att kraften från ifrågavarande aggregat kommer att levereras å annan ort än Porjus, har utskottet ej haft något att erinra mot, att det av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet av riksdagen beviljas. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för fortsättande av *andra utbyggnaden av Porjus kraftstation* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag å 500,000 kronor.

75:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma att avlätas, till utförande av anläggningar för ytterligare kraftuttagning i Lule älv för år 1919 beräkna, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Utförande av anläggningar för ytterligare kraftuttagning i Lule älv.

[74.]

Beträffande denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet skolat härmed för riksdagen

anmäla.

Tredje utbyggnaden av Västerås ångkraftstation.

[75.]

76:o) Under punkt 75 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för en tredje utbyggnad av Västerås ångkraftstation bevilja ett anslag av 1,500,000 kronor samt därav för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa, att utgå av lånemedel, ett belopp av 1,000,000 kronor.

Av den å sid 233—240 i statsrådsprotokollet lämnade utredningen i ärendet framgår, att vattenfallsstyrelsen beräknat, att avsättningen av prima kraft från Älvkarleby kraftverk kommer att ökas i den grad, att ytterligare maskineri erfordras inom ångkraftstationen år 1921, därest det då befintliga behovet av prima kraft skall kunna tillgodoses. Det anslag, som nu begäres, är avsett för anskaffande av det för tredje utbyggnaden av Västerås ångkraftstation erforderliga maskineriet samt hälften av det antal ångpannor, som ännu återstår att installera, för att ångpanneanläggningen skall bliva fullt utbyggd. Emellertid är avsikten ej att under alla förhållanden omedelbart påbörja utbyggnaden, ehuru medel därför avsetts böra redan nu ställas till disposition. Beträffande tidpunkten för arbetets igångsättande har departementschefen sålunda uttalat, att till följd av de nu högt uppdrivna byggnadsprisen tillbyggnaden icke torde böra sättas i gång, förrän mera normala förhållanden inträtt, såvida ej behov av prima kraft, vilka man icke utan allvarsam skada kan underlåta att tillfredsställa, skulle nödvändiggöra annat förfaringssätt samt de nya abonnenterna kunna betala sådana kraftpris, att merkostnaderna vid anläggningens utförande bliva betäckta.

Då det synts utskottet vara av vikt, att utvecklingen av avsättningen av prima kraft säkerställes och då god avkastning kan förväntas å det belopp, som behövs för ångkraftstationens tredje utbyggnad, har utskottet funnit sig böra tillstyrka beviljandet av det äskade anslaget. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för en tredje utbyggnad av Västerås ångkraftstation bevilja ett anslag av 1,500,000 kronor samt därav för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 1,000,000 kronor.

77:o) I punkt 76 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för ökning av förlagskapitalet för anskaffande av bränsle för Västerås ångkraftstation för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

Förlagskapital för anskaffande av bränsle.

[76.]

Såsom inhämtats av utredningen i ärendet, vilken återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 240--242, beviljade 1917 års riksdag till förlagskapital för anskaffande av bränsle för ångkraftstationen för Älvkarleby kraftverk för år 1918 ett reservationsanslag av 700,000 kronor. Det nu för år 1919 begärda anslaget jämte å tilläggsstat för år 1918 äskade 250,000 kronor äro avsedda dels för möjliggörande av ökad torvanskaffning för kraftstationen, dels ock för anskaffande av erforderlig mängd stenkol, varför kostnaden med nuvarande priser högst avsevärt överstiger vad som tidigare beräknats.

Med tillstyrkande av bifall till förevarande framställning får utskottet hemställa,

att riksdagen må för *ökning av förlagskapitalet för anskaffande av bränsle för Västerås ångkraftstation* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

78:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att i avbidan å den proposition i ämnet, som kan komma att avlåtas, för påbörjandet av arbeten med ytterligare utbyggnad av staten tillhörig vattenkraft och utförande av sjöregleringar beräkna, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag för år 1919 av 1,000,000 kronor.

Arbeten med ytterligare utbyggnad av staten tillhörig vattenkraft och utförande av sjöregleringar.

[77.]

I denna fråga kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

79:o) Kungl. Maj:t har i punkt 78 föreslagit riksdagen att medgiva, att inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder kunna erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke utan synnerlig olägenhet kunna uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må av Kungl. Maj:t beslutas till, utöver den av 1917 års riksdag medgivna summan å 5,000,000 kronor, ett ytterligare belopp av 3,000,000 kronor; samt att av sistnämnda två belopp å tillhopa 8,000,000 kronor för år 1919 såsom reservationsanslag, att utgå av lånemedel, anvisa 2,000,000 kronor.

Inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar.

[78.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 245—254 i statsrådsprotokollet.

1917 års riksdag medgav, att inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder erfordrades för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke utan synnerlig olägenhet kunde uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, finge av Kungl. Maj:t beslutas till ett sammanlagt belopp av 5,000,000 kronor, avsedda att fördelas med 2,000,000 kronor på 1918 och 1,500,000 kronor på vart och ett av åren 1919 och 1920. Av först nämnda belopp äro redan disponerade 4,356,200 kronor i och för inköp av Tyttboforsen i Daläven, delar av Österåsforsarna och Stadsforsen i Indalsälven, Norr- och Sörforsarna i Ume älv samt av vissa fastigheter vid Lilla Edet. Vattenfallsstyrelsen har ifrågasatt beviljande av ytterligare 4,000,000 kronor utöver berörda 5,000,000 kronor. Departementschefen har emellertid med hänsyn till de föreliggande stora kraven å statskassan funnit sig böra förorda nedsättning av det utav vattenfallsstyrelsen angivna beloppet med 1,000,000 kronor. Såsom skäl för att icke vidtaga en ytterligare reduktion har departementschefen dels anfört, att förhållandena för närvarande äro sådana, att de mera välbelägna vattenfallen, till följd av tidsläget och de höga bränsleprisen, äro synnerligen begärliga och att man därför icke lär kunna påräkna att binda eventuella säljare den ofta ganska avsevärda tid, som skulle erfordras för att i varje fall inhämta riksdagens samtycke, dels ock framhållit, att den med anledning av riksdagens skrivelse den 9 juni 1917, nr 302, igångsatta utredningen angående elektrifiering av landsbygden genom statens försorg torde komma att ådagalägga behovet för staten att förskaffa sig ytterligare kraftkällor för att kunna tillgodose landsbygdsdistributionen.

På de av departementschefen anförda skäl har utskottet funnit sig böra biträda förslaget om ökad avsättning av medel för ifrågavarande ändamål. Ej heller har utskottet funnit anledning till erinran mot det för år 1919 begärda anslagsbeloppet 2,000,000 kronor, vartill komma å tilläggsstat för år 1918 äskade 2,500,000 kronor.

Vad beträffar sättet för likvideringen av köpeskilligen för Norr- och Söderforsarna har utskottet, med hänsyn till de föreliggande förhållandena å lånemarknaden, icke haft något att erinra mot att inteckning medges för köpeskillingen, under förutsättning att skuldebrevet i fråga göras uppsägbara efter tio år.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) medgiva, att *inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar*, i den mån sådana åtgärder erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke utan synnerlig olägenhet kunna uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må av Kungl. Maj:t beslutas till, utöver den av 1917 års riksdag medgivna summan å 5,000,000 kronor, ett ytterligare belopp av 3,000,000 kronor;

b) för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

80:o) Kungl. Maj:t har i punkt 79 föreslagit riksdagen att för gäldande av statens kostnader i anledning av vattenfallsstyrelsens inträde för kronan tillhöriga vattenfall i Mörrumsström och dess tillflöden i Mörrumsströms regleringsförening u. p. a. för år 1919 bevilja, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 3,500 kronor.

Anslag för vattenfallsstyrelsens inträde i Mörrumsströms regleringsförening.

[79.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid. 255—259.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för *gäldande av statens kostnader i anledning av vattenfallsstyrelsens inträde för kronan tillhöriga vattenfall i Mörrumsström och dess tillflöden i Mörrumsströms regleringsförening u. p. a.* för år 1919 bevilja ett reservationsanslag av 3,500 kronor.

81:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för utförande av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Distributionsanläggningar för statens kraftverk.

[80.]

Såsom framgår av utredningen i ärendet, vilken återfinnes å sid. 260—263 i statsrådsprotokollet, har enligt av vattenfallsstyrelsen lämnad uppgift statens vattenfallsverks ledningsnät under år 1917 ökat med mera än 50 procent av den förutvarande ledningslängden. Då efterfrågan å elektrisk kraft säkerligen kommer att jämväl under den närmaste framtiden bliva livlig, finner utskottet, i likhet med departementschefen, det

vara uppenbart, att trots de ökade kostnaderna och svårigheterna vid materialanskaffningen arbetet med utvidgningen av distributionsanläggningarna för statens kraftverk bör fortsättas, helst ökningen i anläggningskostnaden i stort sett förräntas genom motsvarande ökning i kraftpris. Utskottet har ej heller haft något att erinra mot det för år 1919 begärda anslaget, vartill komma å tilläggsstaten för år 1918 äskade 2,000,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså

att riksdagen må för utförande av *distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Sättet för
anslagens
täckande.

82:o) Beträffande sättet för täckande av de utav utskottet ovan behandlade anslag kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla

Stockholm den 5 mars 1918.

På statsutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Reservationer:

vid *punkt 49:o* (husbyggnader) av herrar *O. M. Strömberg, G. M. H. Ekelund, J. Nilsson, H. F. Lamm, H. Andersson* i Skivarp, *J. Olofsson* och *G. Odqvist*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Järnvägsstyrelsen — — — detta utlåtande.

Av järnvägsstyrelsens yttrande framgår, att styrelsen till fullo insett betydelsen av, att goda bostadsförhållanden beredas statens järnvägars personal, samt att styrelsen i åtskilliga avseenden vidtagit åtgärder för vinnande av bättre förhållanden härutinnan. Det anslagskrav, som järnvägsstyrelsen för Kungl. Maj:t nu framlagt, innebär ock i det närmaste

en fyrdubbling av det anslagsbelopp, som 1917 års riksdag anvisat för uppförande av boställshus.

Utskottet behjärtar till fullo det syfte, vilket legat till grund för de motionsledes gjorda framställningarna och har fördenskull ansett sig böra biträda järnvägsstyrelsens berörda, i motionen nr 50 upptagna framställning om beviljande för uppförande av boställshus av 2,489,700 kronor. Med hänsyn till de stora kraven å statskassan i och för kapitalökningsutgifter vid statens affärsdrivande verk i allmänhet och särskilt vid statens järnvägar har utskottet dock icke ansett sig kunna gå utöver berörda, i och för sig högst betydande belopp och kan alltså icke tillstyrka bifall till den av herr Nilsson m. fl. väckta motionen.

Utskottet, som beträffande Kungl. Maj:ts i övrigt under titel husbyggnader framställda förslag icke funnit skäl till erinran, hemställer,

a) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts föreliggande framställning samt herrar Hages och Werners ovanberörda motion må för *husbyggnader* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,861,700 kronor,

b) att herr Nilssons ovanberörda motion icke må av riksdagen bifallas»;

av herrar *C. G. Ekman, J. S. Almer, J. Jönsson* i Redinge och *S. Bengtsson* i Norup, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Järnvägsstyrelsen — — — detta utlåtande.

Av järnvägsstyrelsens — — — — — härutinnan. I fråga om samtliga i propositionen berörda byggnadskrav har utskottet också funnit sig böra förorda bifall till vad Kungl. Maj:t därutinnan föreslagit. Med hänsyn till nödvändigheten ur statsfinansiella synpunkter att endast bevilja anslag som kunna anses särskilt nödvändiga, har däremot utskottet icke kunnat biträda det förslag, som framstälts i herrar Hages och Werners motion.

Vad däremot beträffar det i herr O. Nilssons i Örebro m. fl. motion framställda yrkandet, i vad detta avser byggandet i viss omfattning av bostäder för de vid centralverkstäderna i Örebro anställda arbetarne, har utskottet, efter tagen del av den utredning, som därom blivit verkställd inom järnvägsstyrelsen, funnit särskilda skäl tala för, att staten i egenskap av arbetsgivare å nämnda plats vidtager omedelbara åtgärder för bostadsanskaffning åt åtminstone någon del av nämnda arbetare.

Med hänsyn till personalens storlek — c:a 1,200 man — och de svårartade bostadsförhållandena i Örebro har utskottet såtillvida ansett sig etc. — — — — — uppföras sammanlagt 5,168,900 kronor. Härav torde å tilläggsstaten för år 1918 böra upptagas 3,000,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts föreliggande framställning och herr Nilssons m. fl. ovanberörda motion samt med avslag å herrar Hages och Werners förenämnda motion, må för husbyggnader för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 2,168,700 kronor»;

vid *punkt 62:o*) (inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare) av herrar *O. Bergqvist, C. I. Asplund, J. Olofsson* och *A. Anderson* i Råstock, vilka ansett att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Enligt den plan — — — tilläggsstat för år 1918.

Det är enligt utskottets uppfattning av största betydelse för vårt land, att inlandsbanans färdigställande ej framskjutes utöver den tidpunkt som förut beräknats. Såsom i de omförmälda motionerna framhållits, har behovet av denna inre förbindelseled mellan övre Norrland och det övriga Sverige ytterligare ökats under de senaste åren. En avledning av en del av trafiken från den överbelastade norra stambanan är mera trängande än någonsin förut. Det sedan länge planerade smältverket vid Porjus är numera i gång och förberedelser äro vidtagna för anläggande av ännu ett nytt, stort elektriskt smältverk. Behovet av nya och tillräckliga kolfångstområden för den norrbottniska järnförädlingsindustrin, de nya industriella anläggningar av annat slag, som äro under uppförande eller under den närmaste tiden komma att uppföras vid Porjus och vid Malmberget, den snart förestående utbyggnaden av Har språnget och den i samband härmed hastigt stigande folkmängden i dessa trakter, som behöver ökad tillförsel av livsfrönödenheter m. m. samt bättre kommunikationer med socknens huvudort, Jokkmokk, alla dessa omständigheter utgöra kraftigt talande skäl mot varje, ej absolut nödvändigt fördröjande av inlandsbanebyggnaden söderut från Porjus. Inlandsbanans snara färdigbyggande blir också av den största betydelse för utvecklingen av jordbruket inom såväl Lappland som Jämtland och de västra delarne av Mellansverige, som genom denna bana få en bekväm tillförsel av konstgödselämnen från tillämnade fabriker.

Den nedsättning i järnvägsstyrelsens anslagsäskanden för inlandsbanebyggets fortsättande, som Kungl. Maj:t vidtagit, måste enligt utskottets uppfattning föra med sig en försening av banans färdigställande, vilken så mycket mindre synes böra äga rum, som i fråga om tvärbarnorna något frångående av byggnadsplanen ej ifrågasatts, ehuru även här självfallet gälla samma svårigheter som i avseende å inlandsbanan, i vad angår anskaffande av byggnadsmaterialier och anslagsmedel. (Den åberopade bristen på räler synes dock redan vara avhjälpd.) Vidkommande förhållandena å arbets- och penningmarknaden torde för övrigt någon avsevärd förbättring i läget icke vara att förvänta inom de närmaste åren, vadan ett ifrågasatt kortare uppskov synes omotiverat. Då emellertid från järnvägsstyrelsens sida en viss tveksamhet gjort sig gällande angående möjligheten att bedriva arbetena uti förut beräknad omfattning och då eventuellt ökade kostnader för 1919 torde kunna tillgodoses genom anslag å tilläggsstat för sagda år, har utskottet funnit sig böra endast i den mån biträda motionärernas förslag, att utskottet velat tillstyrka riksdagen att för ändamålet anvisa sammanlagt 8,000,000 kronor, varav 3,500,000 kronor å 1918 års tilläggsstat.

Vad angår det i — — — avseende.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts föreliggande förslag samt herrar Asplunds och Olofssons ovanberörda motion må till *fortsättning av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 4,500,000 kronor.»

Bilaga.

Till statsutskottet.

Genom nådigt brev den 12 dennes har Kungl. järnvägsstyrelsen anmodats att avgiva och till statsutskottet avlämna yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 57, om anslag till uppförande av bostäder vid statens järnvägar, och får kungl. styrelsen till åttlydnad härav anföra följande.

I sin sistlidna höst ingivna underdåniga framställning angående nya byggnader och anläggningar för år 1919 har kungl. järnvägsstyrelsen hemställt om anslag till uppförande av boställshus för ett belopp av 2,489,700 kronor eller i högst betydligt större utsträckning än någonsin tillförne, även om man tager i betraktande de nu rådande högre byggnadskostnaderna. Styrelsen har det oaktat sett sig nödsakad att vidtaga högst väsentlig reduktion i de olika distriktsförvaltningarnas begärelser, som för uppförande av nya boställshus under år 1919 slutade å ett belopp av cirka 5,750,000 kronor. Av statsfinansiella skäl har sedermera Kungl. Maj:t ansett sig böra ytterligare vidtaga en nedsättning av det av kungl. styrelsen äskade beloppet, nämligen från 2,489,700 kronor till 1,946,700 kronor. Genom av enskild väckt motion, nr 50, i andra kammaren har emellertid föreslagits bibehållande av det av kungl. styrelsen äskade beloppet.

Det av kungl. styrelsen begärda anslaget kan givetvis ej beräknas fylla annat än i de mest trängande bostadsbehoven på respektive orter. På större platser skulle mycket längre gående åtgärder erfordras, om den allmänt rådande bostadsbristen i någon väsentlig mån skulle avhjälpas genom bostädernas uppförande till Statens järnvägars personal.

Kungl. järnvägsstyrelsen har i sin utredning angående nya byggnader och anläggningar m. m. för perioden 1918—1927 även upptagit frågan om riktlinjerna för boställsbyggande vid statens järnvägar. Därvid har kungl. styrelsen, utan att vilja principiellt ingå på frågan, huruvida statens järnvägar genom utsträckt byggnadsverksamhet skulle göra sig och sin personal *helt och hållet* oberoende av den enskilde företagsamheten å bostadsmarknaden, framhållit att sådana förhållanden då faktiskt föreläge, att statens järnvägar måste vara beredda på att i större utsträckning än dittills skett anskaffa bostad in natura åt sin personal. Kungl. styrelsen meddelade även, att styrelsen låtit verkställa en undersökning för utrönande, hur kostnaderna skulle ställa sig för den händelse boställshus uppfördes till nedanstående personalgrupper:

1) Personal, som då saknade bostad in natura, men som enligt gällande avlöningsbestämmelser kunna tilldelas dylik bostad;

2) personal, som erfordras ytterligare under tioårsperioden 1918—1927, och i bostadsavseende kunna hänföras till 1);

3) personal, som visserligen enligt gällande avlöningsbestämmelser icke pläga tilldelas bostad in natura, men för vilka på grund av allmän bostadsbrist å respektive orter, det enligt vederbörande distriktsförvaltnings åsikt anses nödvändigt, att bostäder genom statens järnvägars försorg uppföras.

En sådan undersökning, som emellertid ej omfattade verkstadspersonal, gav vid handen, att cirka 40,000,000 kronor skulle erfordras under tioårsperioden, vilken summa med nuvarande prisnivå motsvaras av cirka 80,000,000 kronor. Kungl. styrelsen framhöll emellertid ock, att på grund av vissa skäl, hela denna summa ej borde beräknas erforderlig, och upptog kungl. styrelsen därför för tioårsperioden endast ett belopp av cirka 10 millioner kronor eller med nuvarande prisnivå 20 millioner kronor.

Såsom förhållandena utvecklats under de snart tvenne år, som nu förgått, sedan tioårsutredningen uppgjordes, måste även detta senare belopp anses för litet, då det endast motsvarar cirka 2 millioner kronor per år. Den privata byggnadsverksamheten har ju så gott som avstannat, och såväl industrien som olika kommuner ha måst — i olikhet mot förr — själva uppträda som byggherrar. Endast den möjligheten torde därför föreligga för ett statens affärsdrivande verk som statens järnvägar att självt sörja för bostadsfrågans lösning för sin personal under den närmast föreliggande tiden. Hur stort kapital, som skulle erfordras för närvarande för att uppföra bostäder till all den statens järnvägars personal, verkstadspersonalen inberäknad, för vilken nu stora svårigheter föreligga vid bostäders anskaffande, kan givetvis ej utan vidlyftiga utredningar nu avgöras. Ett belopp av minst 50 millioner kronor torde dock därvid ej få anses vara överdrivet.

I sammanhang härmed vill kungl. styrelsen lämna en kort redogörelse för de åtgärder, kungl. styrelsen under senaste år vidtagit för bostadsbristen avhjälpande å vissa platser.

Med direktionen för statens järnvägars änke- och pupillkassa har kungl. järnvägsstyrelsen träffat avtal, enligt vilket kassan i första hand låter uppföra boställhus vid Krylbo, Mjölby och Kristinehamn, vilka därefter förhyras av statens järnvägar under en tid av 25 år. Av dessa byggnader äro de vid Krylbo redan under uppförande, medan vid Mjölby byggnadsbeslut nyligen lämnats. Det har även meddelats kungl. järnvägsstyrelsen, att möjligheter förefinnas, att genom biträde av änke- och pupillkassan med ett årligt belopp av 1,5 millioner kronor, på detta sätt få ytterligare större bostadshus uppförda å platser där stort behov föreligger såsom vid Stockholm, Göteborg, Boden och Luleå.

Även har kungl. järnvägsstyrelsen undersökt möjligheterna att animera den enskilda byggnadsverksamheten på så sätt, att kungl. styrelsen förklarar sig villig att förhyra blivande bostadskomplex på en längre tid framåt och därvid garantera en viss avkastning å det nedlagda kapitalet. Tills dato har detta emellertid ej lett till åsyftat resultat. Kungl. styrelsen vill här också omnämna ett provisorium av indirekt inflytande på bostadstillgången för övrig fast personal, kungl. styrelsen under krigstiden måst tillgripa för att med hänsyn till den påkallade betydande personalökningen över huvud taget kunna avveckla den överhandtagande trafiken på särskilt IV och V distrikten. Kungl. styrelsen har sålunda låtit uppföra bostadsbaracker för den mest rörliga och oftast yngsta personalen vid trafik- och maskinavdelningarna samt nu senast för personalen vid anordningarna för vedeldningen. Sådana baracker ha ock uppförts för bere-

dande av överliggningsrum för viss tågpersonal, utgörande kommenderad äldre personal.

Baracker av ovannämnda slag hava uppförts eller äro under uppförande vid:

Storvik	4 stycken	Boden	3 stycken
Bollnäs	3 »	Jörn	1 »
Ockelbo	1 »	Vännäs.....	1 »
Änge	4 »	Luleå	1 »
Bräcke 2	2 »	Nattavara	1 »
Ulriksfors	2 »	Kilafors	1 »
Ljusdal	1 »	Kristinehamn	2 »
Ramsjö	1 »	Charlottenberg	1 »
Håsjö	1 »	Kil	1 »
Långsele	2 »	Voxna	1 »
Mellansel	1 »		

eller till ett antal av sammanlagt 35 stycken med sängplatser för cirka 650 man. Kostnaderna för dessa provisorier hava bestritts av driftmedel.

I motionen har frågan om verkstadspersonalens bostadsfråga särskilt berörts, och vill kungl. järnvägsstyrelsen med anledning därav lämna några meddelande, om vad som i detta sammanhang åtgjorts av kungl. järnvägsstyrelsen vid tvenne huvudverkstäder, nämligen vid Örebro och Notviken.

Sedan personalen vid *centralverkstaden i Örebro* begärt kungl. järnvägsstyrelsens medverkan till att ordna bostadsförhållandena för sagda personal, beslöt kungl. styrelsen den 18 oktober 1916 att föranstalta om utredning i frågan. Denna utredning, som förelåg färdig den 11 juli 1917, gav vid handen, att verklig bostadsbrist för arbetare föreligger i Örebro, och att denna gör sig mer gällande, ju längre tiden framskrider, på grund av arbetare till nya fabriker och anläggningar samt ökning av personalen vid centralverkstaden. Det är numera förenat med största svårighet att anställa en person med familj vid centralverkstaden på grund av bostadsbristen. Här som annorstädes ligger den enskilda byggnadsverksamheten nere. Verkställd undersökning visade ock, att 412 vid centralverkstaden anställda arbetare med familjer önskade hyra av statens järnvägar upplåtna bostäder. Följande möjligheter att lösa bostadsfrågan undersöktes:

Alternativ I. Inköp av större jordområde för egnahem.

Alternativ II. Intressera personer för bildande av bolag för uppförande av billiga arbetarbostäder inom Örebro stad.

Alternativ III. Uppförande av arbetarbostäder av lånemedel, för vilka statens järnvägar skulle stå som garant eller låneförmedlare.

Alternativ IV. Statens järnvägar uppföra boställsbyggnader och uthyra till verstadspersonalen.

Beträffande alternativ I gav utredningen vid handen, att lämpligt jordområde i stadens närhet ej för rimligt pris stod att få.

Alternativ II ansågs ej genomförbart, med hänsyn till omöjligheten att under nuvarande förhållanden intressera personer för bildande av ett dylikt bolag.

Alternativ III ansågs olämpligt, enär det torde komma att stöta på svårigheter av formell art, att statens järnvägar skulle stå som garant för lånemedel.

Alternativ IV ansågs därför vid utredningen vara den enda utvägen. Det förslag, som avgavs i anslutning härtill, gick i huvudsak ut på följande.

Å ett statens järnvägar tillhörigt större område, beläget i närheten av verkstaden, med fritt och sunt läge i stadsplanen, uppföras på statens järnvägars bekostnad ett antal bostadshus allt eftersom behov därav komme att föreligga. Som början föreslogs uppförande av sammanlagt 142 lägenheter, därav 125 stycken å 1 rum och kök och 17 stycken å 2 rum och kök för en kostnad av 884,000 kronor, vilket per eldstad motsvarade cirka 2,940 kronor.

Vid ärendets vidare behandling inom kungl. järnvägsstyrelsen, fann kungl. styrelsen alternativ IV vara åtminstone för närvarande den enda lösning, som kunde med säkerhet föra till äsyftat resultat. Det föreslagna området, å vilket byggnaderna borde uppföras, ansåg även kungl. styrelsen lämpligt. Vad byggnaderna i och för sig beträffar, ansåg dock styrelsen att inga lägenheter om 1 rum och kök borde förekomma, utan i överensstämmelse med av statsmakterna godkända principer endast lägenheter om 2 rum och kök skulle anordnas. Med bibehållande av samma pris per eldstad borde ovannämnda totalsumma på denna grund ökas till cirka 1,250,000 kronor för att samma antal lägenheter skola erhållas. Med nuvarande prisnivå, och sedan kostnadsberäkningen ytterligare granskats inom kungl. järnvägsstyrelsen, torde dock summan böra höjas till cirka 1,900,000 kronor, vilket motsvarar cirka 4,500 kronor per eldstad.

Som framgår av kungl. järnvägsstyrelsens förut åberopade underdåniga framställning sistlidne höst har kungl. järnvägsstyrelsen ej därvid upptagit frågan om anslag till dessa boställshus. Kungl. järnvägsstyrelsen har visserligen i hög grad behjärtat denna fråga och håller alltså för att den förr eller senare måste finna sin lösning genom åtgärder från statens järnvägars sida. Ett uppförande av boställshus i mindre omfattning, än vad som här ovan ifrågasatts, torde ej innebära någon nämnvärd förbättring av bostadsfrågan i en stad av Örebro storlek. Därför ansåg kungl. järnvägsstyrelsen, att antingen borde anslag begäras till hela det första byggnadsstadiet, eller ock borde frågan anstå till ett kommande år. På grund av många andra mer trängande anslagsbehov fann emellertid kungl. järnvägsstyrelsen sig ej kunna begära anslaget i sin helhet, varför sålunda frågan ej nu upptogs.

Beträffande bostadsfrågan vid *Notviken* är denna för närvarande så ordnad att huvuddelen av verkstadspersonalen är bosatt i Luleå, varifrån särskilda arbetartåg varje dag transportera personalen till och från Notvikens verkstad. Detta är givetvis olämpligt ur flera synpunkter, dels bortgår ju alltid en viss tid för personalen under dessa resor, som i annat fall bättre kunde användas, dels tvingas personalen att bo i en stad där bostadsförhållandena i allmänhet äro avsevärt sämre än på landet, dels slutligen förorsaka dessa arbetartåg statens järnvägar en ej oväsentlig extra kostnad. Visserligen anslog 1915 års riksdag medel till uppförande av trenne boställshus vid Notviken, men var avsikten därmed, såsom ock kungl. styrelsen hade tillfälle framhålla i sin underdåniga framställning den 21 oktober 1914, att bereda bostad åt ett mindre antal äldre arbetare i omedelbar närhet till verkstadsanläggningen. Något förslag till ordnande av bostadsfrågan i sin helhet kunde emellertid detta ej anses utgöra.

Kungl. järnvägsstyrelsen har dock sökt bringa denna personals bostadsfråga till en lycklig lösning på annat sätt, nämligen i riktning att underlätta egnahemsbildandet. Sålunda har genom vederbörande distriktsförvaltning förfrågan gjorts i februari 1915 till stadsfullmäktige i Luleå, under åberopande av stadsfullmäk-

tiges beslut i november 1907, angående tillhandahållande av mark invid Gammelstadsviken till byggnadstomter åt personalen vid Notvikens verkstad, rörande dels den tidpunkt från vilken det kunde förväntas att gator, samt vatten och avloppsledningar bliva anordnade inom området i fråga, dels den ordning för bebyggande av detsamma, som avsågs skola följas. Efter förhandlingar med vederbörande distriktsbefäl beslöto sedermera stadsfullmäktige på sammanträde den 30 september samma år att biträda ett förslag till utbyte av nämnda jordområde mot ett söder om verkstaden beläget, som bättre lämpade sig för bostadsbebyggande och att dit framdraga gator, vatten- och avloppsledningar m. m.

På grund av detta beslut erfordrades emellertid från Luleå stad en framställning till Kungl. Maj:t om rätt att överlåta viss mark, varom medgivande förelåg först i augusti 1917, varjämte erfordrades skriftlig överenskommelse mellan statens järnvägar och staden, varom beslut från stadens sida är att förvänta i början av instundande mars månad.

Styrelsen vill nu övergå till motionens syftemål och de konsekvenser, som ett bifall till motionen kan hava till följd.

Den erfarenhet, som kungl. järnvägsstyrelsen haft av personalens tillgång till bostad in natura har hittills pekats på i olika riktningar. Sålunda har i fall, där tillgång på bostäder varit riklig, det förekommit, att personalen gjort framställning om, att i stället för bekommande av bostad in natura utfå kontant bostadsersättning, när detta varit ekonomiskt fördelaktigare, om ock kanske den bostad statens järnvägar tillhandahållit varit överlägsen den, som av enskilda kunnat förhyras. Så långt sig göra låter, har personalens önskemål i detta hänseende tillmötesgått, vilket möjliggjorts utan ekonomisk förlust för statens järnvägar, genom att annan disposition vidtagits av de sålunda ledigvordna bostäderna. Det kan dock givetvis tänkas, att, då normala förhållanden åter en gång inträda, och enskild byggnadsverksamhet upptages i samma utsträckning som förr, statens järnvägars bostäder åter bliva för dyra för personalen på grund av ett forcerat bostadsbyggande under nuvarande kristid. Detta skulle medföra den situationen, att personalen måste *tvingats* bo i dessa statens järnvägars dyrare bostäder, på grund av att, till följd av riklig tillgång på statens järnvägars egna boställshus, någon ändrad disposition ej längre med fördel kunde företagas. Denna synpunkt bör, enligt kungl. järnvägsstyrelsens åsikt, beaktas i förevarande fall, om ock den givetvis ej får tillmätas någon avgörande betydelse.

Motionen innebär även, att bostad in natura skulle komma att tilldelas sådan personal, som förut ej plägat tilldelas denna förmån, och syftas därvid i främsta rummet på verkstadspersonalen. Det torde därvid lämpligen komma att tillgå så, att statens järnvägar uppföra bostäder, vilka av personalen förhyras. På grund av de nu rådande prekära förhållandena inom byggnadsindustrien och de särskilt för närvarande med anledning härav följande höga byggnadskostnaderna skulle, om boställshus nu komme till uppförande i den omfattning, motionären avser, dessa hyror, om desamma skulle täcka såväl ränta på nedlagt kapital som underhållskostnader m. m., bliva av den storlek, att de skulle verka allt för betungande på vederbörande personal och därigenom avsikten med bostadsbyggande i viss mening bliva förfelad. Enligt kungl. järnvägsstyrelsens åsikt borde därför hyrorerna tills vidare så bestämmas, att desamma endast motsvarade på respektive orter gängse pris. De förluster, som därigenom kunde komma att drabba statens järnvägar, borde avföras å respektive driftkostnadskonton — sålunda beträffande verkstadspersonalen å kostnaderna för verkstadsdriften.

Med hänsyn till den omsorg kungl. järnvägsstyrelsen anser sig vara skyldig ägna åt personalens bostadsförhållanden, kan kungl. järnvägsstyrelsen ej annat än på det livligaste behjarta andemeningen i motionen. Goda bostadsförhållanden äro i allmänhet och framstå för kungl. järnvägsstyrelsen beträffande järnvägspersonalen såsom i hög grad ägnat att genom sitt indirekta inflytande på personalens standard giva goda arbetsprestationer. Kungl. järnvägsstyrelsen tror sig med ovanstående redogörelse hava visat, att kungl. järnvägsstyrelsen, så långt det i kungl. järnvägsstyrelsens makt stått, med handling bevisat sin ståndpunkt till frågan. Skulle den statsfinansiella situationen nu tillåta, att ett anslag av det belopp, som i motionen föreslås, kunde ställas till kungl. järnvägsstyrelsens disposition för uppförande av boställshus vid statens järnvägar, vill kungl. styrelsen för sin del tillstyrka detta. I avseende på anslaget användning å olika platser, då nu en utredning därvidlag icke kan föreligga färdig, torde detta lämpligen i detalj överlämnas till Kungl. Maj:t att efter kungl. järnvägsstyrelsens förslag närmare bestämmas.

Slutligen vill dock kungl. järnvägsstyrelsen framhålla, att, enligt kungl. styrelsens bestämda åsikt, ett sålunda eventuellt ökat anslag till uppförande av nya boställshus vid statens järnvägar ej må inkräkta på redan begärda eller framdeles erforderliga anslag, som direkt beröra arbeten för höjande av statsbanornas trafikkapacitet, arbeten, vilka, som kungl. styrelsen vid flera tillfällen framhållit, huvudsakligen överensstämna med den uppgjorda 10-årsplanen och äro strängt nödvändiga,

Stockholm den 26 februari 1918.

Kungl. järnvägsstyrelsen:

AXEL GRANHOLM.

Hjalmar Åberg.